Grote Atlas van de Verenigde Oost-Indische Compagnie
Comprehensive Atlas of the Dutch United East India Company

. . . . .II Oost-Azië: kaarten, plattegronden en topografische tekeningen, 1590-1860 / II East Asia: maps, plans and topographical drawings, 1590-1860

242. . .Japan

242-243 [Anoniem / Anonymous, 1640-1650] :
[Kaart van de Indische Noord, Sumatra tot Japan].
[Chart of the Indies' North, Sumatra to Japan].

244-245 Arent Diercksz, Bastiaen Bardoel, Is: Gilsemans, 1639 :
Vertooningh ofte Aenwijsinghe der Coursen landen Eylanden / ende droochten, Beoosten Japan beseylt door den E Commandeur Mathijs / Quast ende Abel Jansen Tasman [...].
Depiction or Explanation of the Courses lands Islands / and shoals, East of Japan explored by the Hon. Commander Mathijs / Quast and Abel Jansz Tasman [...].

244 . . . [Caspar Schmalkalden, 1650-1665] :
Japonia.
Japan.

246 . . . [Anoniem / Anonymous, ca. / c. 1665] :
[Kaart van de Oost-Chinese Zee, Taiwan tot Japan].
[Chart of the East China Sea, Taiwan to Japan].

247. . . . [Engelbert Kaempfer, 1692] :
[Kaart van Japan met de indeling in provincies].
[Map of Japan showing provincial divisions].

248-249 [Gerrit de Haan, 1760]
[Formosa tot Japan].
[Taiwan to japan].

250. . . . [Johannes Vingboons, 1665-1670] :
[Kaart van de Oost-Chinese Zee, Taiwan tot Japan].
[Chart of the East China Sea, Taiwan to Japan].

251. . . . D.F. Sotzman, 1811 en / and W.L. van Guericke 1822 :
Kaart / Van het / Noordwestelijk Gedeelte / des / Grooten Oceaans.
Chart / Of the / North-Western Part / of the / Pacific Ocean.

252-253 Von Siebold, 1840 :
Karte / vom / Japanischen Reiche / nach Originalkarten mit astronomischen Beobachtungen / der Japaner. / Die Inseln Kiu Siu, Sikok und Nippon [...].
Kaart / van het / Japanse Rijk / naar originele kaarten met astronomische waarnemingen / van de Japanners. / De eilanden Kyushu, Shikoku en Honshu [...].
Map / of the / Japanese Empire / from original maps with astronomical observations / by the Japanese. / The Islands of Kyushu, Shikoku and Honshu [...].

258. . . . [Johannes Vingboons, ca. / c. 1660] :
[Kaart van de westkust van Kyushu].
[Chart of the west coast of Kyushu].

258. . . . [Anoniem / Anonymous, 1675-1700] :
[Kaart van de westkust van Kyushu en de Goto-eilanden].
[Chart of the west coast of Kyushu and the Goto Islands].

259. . . . [Engelbert Kaempfer, 1692] :
[Kaart van Kyushu en Shikoku met de indeling in provincies].
[Map of Kyushu and Shikoku showing provincial divisions].

259. . . . [Anoniem / Anonymous, 1675-1700] :
[Kaart van de westkust van Kyushu en de Goto-eilanden].
[Chart of the west coast of Kyushu and the Goto Islands].

260 . . . A. Dalrymple, 1792 :
Chart of the S.W. Part / of / Japan / From a Dutch MS.
Kaart van het Zuidwestelijke Gedeelte / van / Japan / naar een Nederlandse Handschriftkaart.

261. . . . Ph. Fr. von Siebold, 1851 :
Kaart / van de Zuid- en Zuidwest Kust / van / Japan / Kiusiu en de omliggende eilanden [...].
Chart / of the South and South-West Coast / of / Japan / Kyushu and surrounding islands [...].

262 . . . [Philipp Franz von Siebold, 1851] :
Tab I. / Kiusiu Insulam / Cum Adjacentibus Minoribus et / Insulae Nippon / Partem Occidentalem Repraesentans.
Kaart I. / Het Eiland Kyushu / Met Nabijgelegen Kleinere Delen / en het Westelijke Gedeelte / van het Eiland Honshu.
Chart I. / The Island of Kyushu / With its Adjacent Minor Parts / and the Western Part / of the Island of Honshu.

Deel 2.7 / Part 2.7

263 . . . W. van Groenewoud, [1832] :
Factory der Nederlanders op Firato. / Factorie der Niederländer auf Firato. / 1609-1641.
Trading Post of the Dutch at Hirado. / 1609-1641.

263 . . . [Anoniem / Anonymous, 1641-1642] :
[Plattegrond van het nieuwe pakhuis in Hirado 1638].
[Plan of the new warehouse at Hirado 1638].

264 . . . [Anoniem / Anonymous, 1690-1700] :
[Kaart van de noordwestkust van Kyushu met de baai van Nagasaki].
[Chart of the north-west coast of Kyushu with Nagasaki Bay].

265 . . . A. Dalrymple, 1788 :
Plan of the Harbour / of / Nangasaky in Japan / From an Antient MS. [...].
Kaart van de Haven / van / Nagasaki in Japan / Naar een Oude Handschriftkaart [...].

265 . . . Ph. Fr. von Siebold, 1828 :
De Baai / van / Nagasaki.
The Bay / of/ Nagasaki.

266 . . . Ph. Fr. von Siebold, 1828 :
Haven en Omstreken / van / Nagasaki.
Harbour and Environs / of/ Nagasaki.

266-267 [Engelbert Kaempfer, 1692] :
[Kaart van Nagasaki en zijn baai].
[Map of Nagasaki and its bay].

267 . . . [Anoniem / Anonymous, 1647] :
[Kaart van de baai van Nagasaki met de blokkade van 1647].
[Map of Nagasaki Bay with the blockade of 1647].

268 . . . [Johannes Vingboons, 1665-1670] :
[De Stadt Nangasacky] / met het Eylandt Schissima in Iapon.
[The City of Nagasaki] / with the Island of Deshima in Japan.

268 . . . [Caspar Schmalkalden, 1650-1665] :
Die Stadt Nangasacqui in Japan samst / der Insel Kisma.
De Stad Nagasaki in Japan met / het Eiland Deshima.
The City of Nagasaki in Japan / with the Island of Deshima.

269 . . . [Kawahara Keiga], 1825 :
Baay en Stad van Nagasahky, met de Nederlandsche Schepen Vasco da Gama en Johanna Elisabeth onder bevel van de Kapiteins Bezemer en Mesdach, Augustus 1825.
Bay and City of Nagasaki, with the Dutch Ships Vasco da Gama and Johanna Elisabeth under the command of the Captains Bezemer and Mesdach, August 1825.

269 . . . [Kawahara Keiga, ca. / c. 1820] :
[De baai en stad van Nagasaki met de fregatschepen Arinus marinus en Ida Aleyda].
[The bay and city of Nagasaki with the merchant frigates Arinus Marinus and Ida Aleyda].

270 . . . [Ohata Bunjiemon, 1764] :
[Plattegrond van Nagasaki].
[Town plan of Nagasaki].

270 . . . [Ohata Bunjiemon, 1778] :
[Plattegrond van Nagasaki].
[Town plan of Nagasaki].

271. . . . [Anoniem / Anonymous, ca. / c. 1780] :
[Plattegrond van de Chinese factorij te Nagasaki].
[Plan of the Chinese trading post at Nagasaki].

272 . . . [Caspar Schmalkalden, 1650-1675] :
Die Insel Kisma in Japon, wie sie aus der Stadt Nangasacqui / zu sehen.
Het Eiland Deshima, zoals het vanuit de Stad Nagasaki is / te zien.
The Island of Deshima, as it can be seen / from the City of Nagasaki.

Atlas Maior
nationaal archief
Universiteit Utrecht
KNAG

Japan

(Deel/Vol. I: *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam*, II-36, II-40a, II-40b, II-40c, II-41).

bladen / sheets 242-243:

Nationaal Archief, 4.VEL 289.

[Anoniem, 1640-1650] :
[Anonymous, 1640-1650] :

[Kaart van de Indische Noord, Sumatra tot Japan].

[Chart of the Indies' North, Sumatra to Japan].

Schaalstok van 100 Duijtze Mijlen, 15 voor een Graadt = [ca. 1 : 5.486.000].
Scale-bar of *100 Duijtze Mijlen, 15 voor een Graadt* = [approximately 1 : 5,486,000].

1 kaart : ms op perkament, gekleurd, 80 x 98 cm.
1 map : ms on vellum, coloured, 80 x 98 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Japan. Het gehele resterende kaartendeel in deze atlas met betrekking tot Oost-Azië, op de bladen 242 t/m 321, is gewijd aan de zeer verscheiden nalatenschap aan authentieke kaarten, plattegronden en topografische afbeeldingen van Japan en omliggende regio's uit de compagniestijd en de aansluitende periode tot de definitieve sluiting van de factorij op Deshima in 1860. De bladen 242 t/m 257 geven inleidend een overzicht van de ontwikkeling van het Nederlandse kaartbeeld van Japan als geheel en van het zeegebied in dit noordelijkste deel van de Indische Noord. Ter oriëntatie is als eerste op de bladen 242-243 nog eenmaal een voorbeeld van de standaard-navigatiekaart van de Indische Noord uit de VOC-cartografie gereproduceerd, die in dit geval op grond van de kaartinhoud gedateerd kan worden op de jaren kort voor het midden van de zeventiende eeuw maar wellicht pas in een iets latere tijd is getekend. Bij het zuidelijke Japanse eiland Kyushu, dat hier naar het indertijd gangbare misverstand als 'Cicoco' wordt aangeduid, staat bijvoorbeeld wel met enige nadruk de naam 'Firando' (Hirado, de plaats op het gelijknamige eiland van de eerste compagniesvestiging in Japan) vermeld, maar nog niet de latere factorij in Nagasaki (1641). Anderzijds is wel al de verbeterde vorm van Taiwan ingetekend, zoals die vanaf omstreeks 1640 algemeen op de compagnieskaarten verscheen.

Japan. All the remaining map material in this atlas relating to East Asia, to be found on sheets 242 to 321, is devoted to the very varied legacy in authentic maps, ground-plans and topographical depictions of Japan and adjoining regions dating from the time of the Company and the following period up to the final closure of the factory on Deshima in 1860. As an introduction, sheets 242-257 provide a survey of the development of the map image of Japan in its entirety and of the areas of sea in this northernmost part of the Indies' North. For orientation we reproduce first, on sheets 242-243, one more example of the standard navigation chart of the Indies' North from VOC cartography, which in this case on the basis of the content can be dated to the years shortly before the middle of the seventeenth century, but was perhaps only drawn in a somewhat later time. For example, at the southern Japanese island of Kyushu, which is indicated here as *Cicoco* following the misunderstanding current at that time, it mentions with some emphasis the name *Firando* (Hirado, the port on the island of the same name where the first Company settlement was), but not yet the later factory in Nagasaki (1641). On the other hand, it already gives the improved shape of Taiwan, such as generally appeared on the Company charts from about 1640.

Nanquin
Chapiton
Fokien
Celebes
Equinoctiael

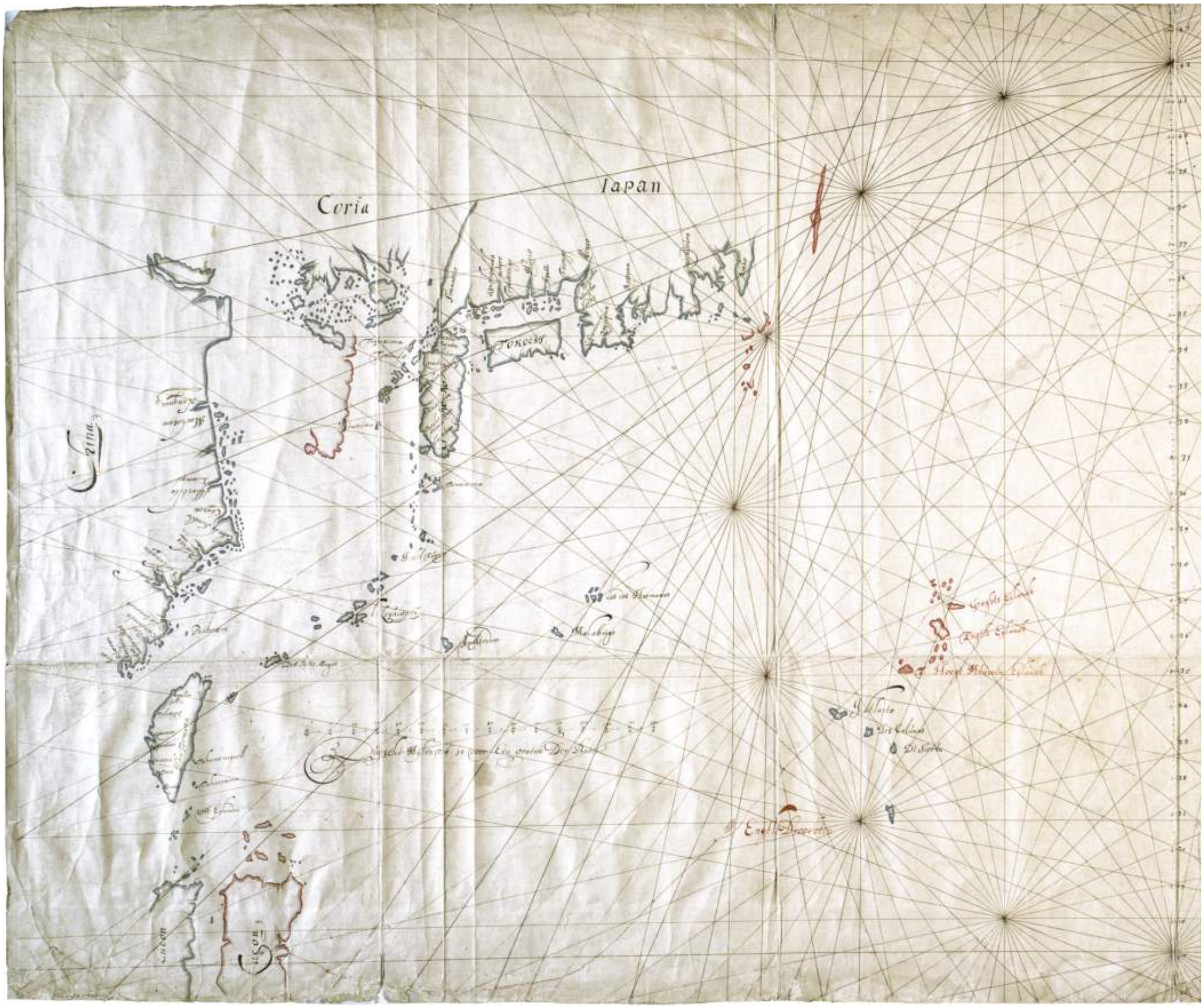
Coria
Iapan
Tokoch
Bahama
Malabrigo
Magellanes Meerenge
Engelse Eylande
Hoogh Hollantse Eylande
Dirs Eylande
Dirs Klippe

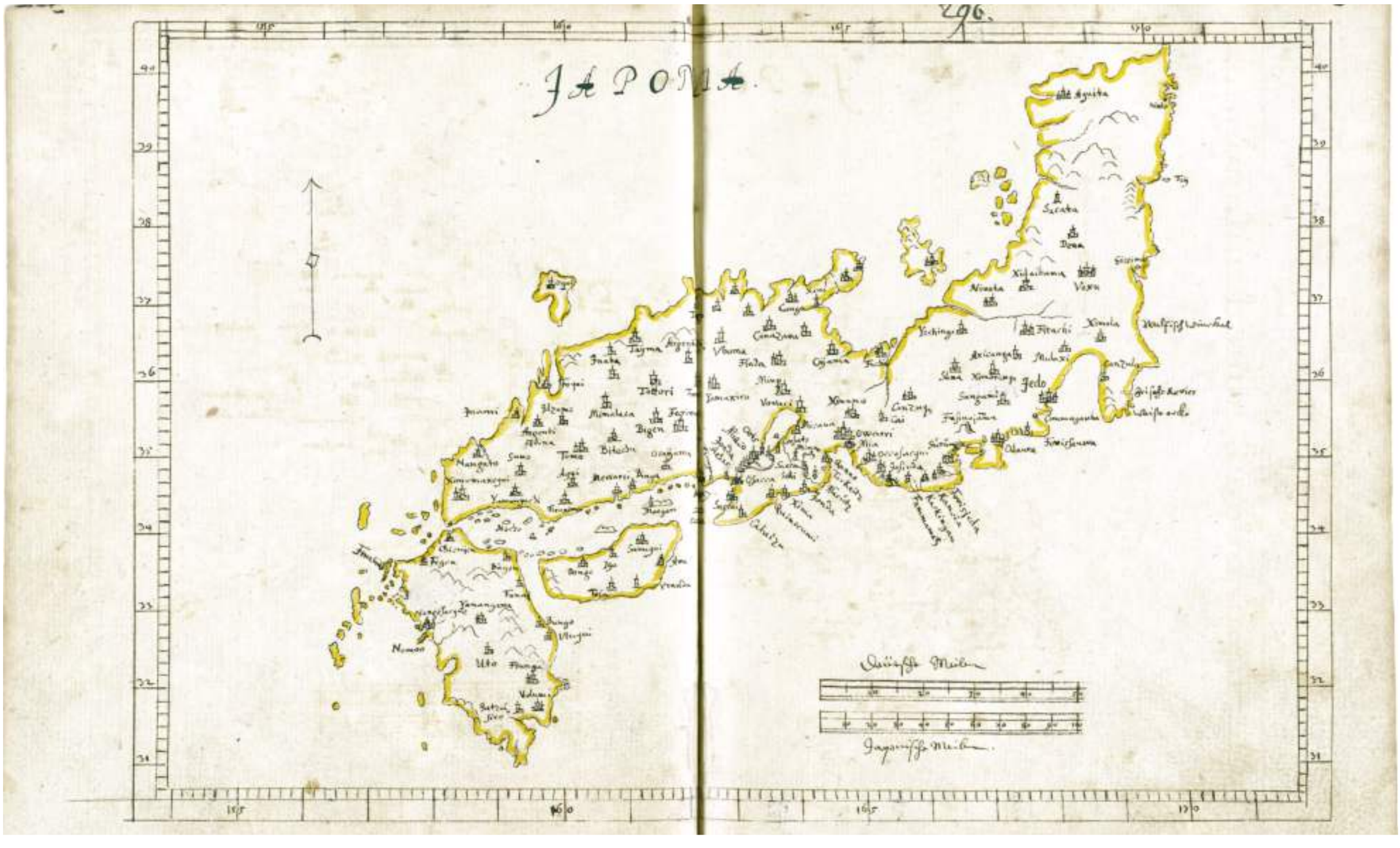
JAPONIA.
Jedo
Fakata
Tajma
Fingo
Mangato
Bitsiu
Bigen
Nomo
Uto
Ximonoseki
Deutsche Meilen
Japanische Meilen

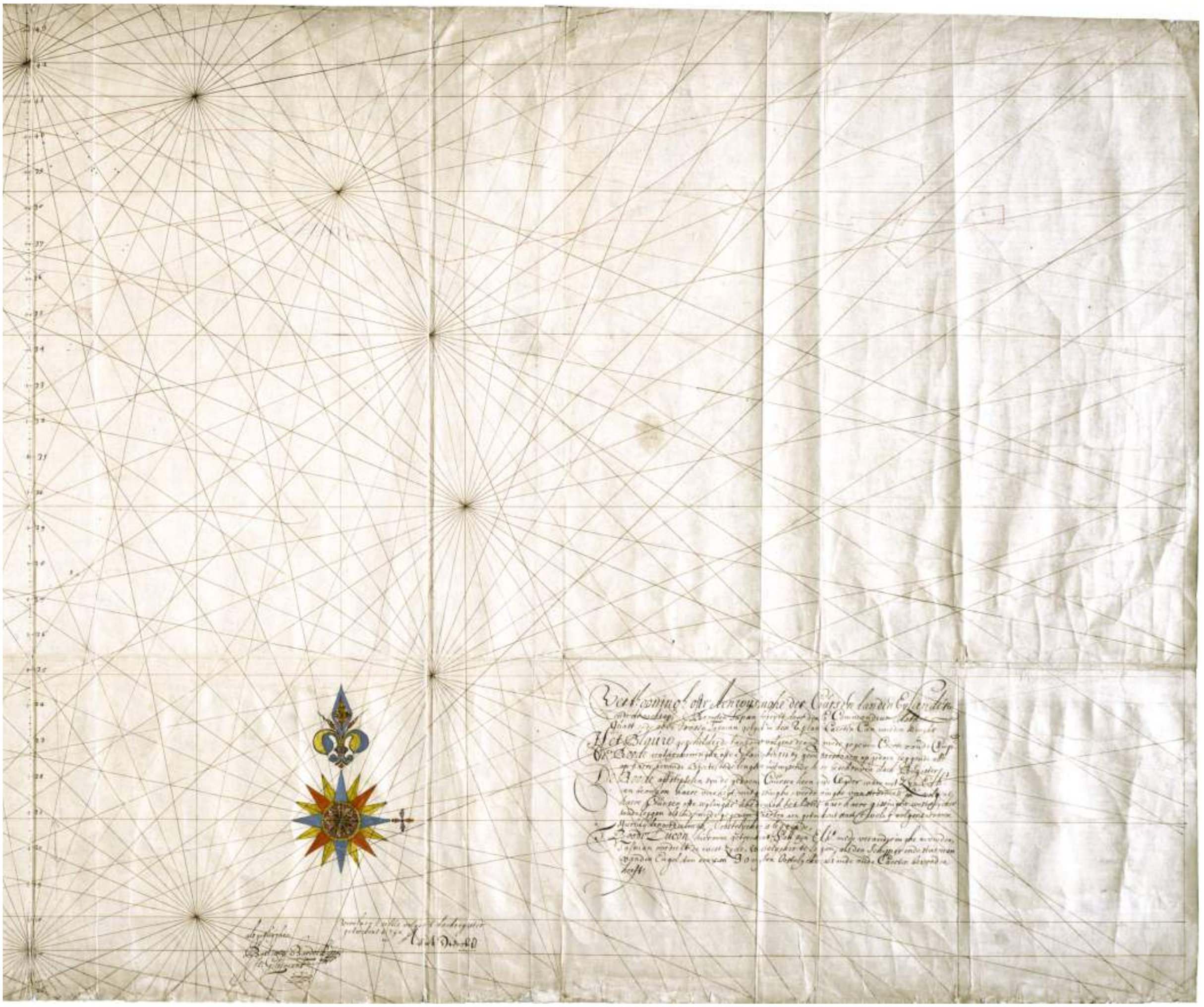

bladen / sheets 244-245:

Nationaal Archief, 4.VELH 136.

Arent Diercksz, Bastiaen Bardoel, Is: Gilsemans, 1639 :

Vertooningh ofte Aenwijsinghe der Coursen landen Eylanden / ende droochten, Beoosten Japan beseylt door den E Commandeur Mathijs / Quast ende Abel Jansen Tasman […].

Depiction or Explanation of the Courses lands Islands / and shoals, East of Japan explored by the Hon. Commander Mathijs / Quast and Abel Jansz Tasman […].

Schaalstok van 150 Duijtsche Mijlen tot 15 voor Een graedt Der Breete = [ca. 1 : 5.848.000].
Scale-bar of *150 Duijtsche Mijlen tot 15 voor Een graedt Der Breete* = [approximately 1 : 5,848,000].

1 kaart : ms op Japans papier, gekleurd, 55 x 131 cm.
1 map : ms on Japanese paper, coloured, 55 x 131 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verso: Platte Caert van de gedane Ontdeckingh bij Oosten Japan onder den Commandeur Mathijs Quast anno 1639.

Verklaringen: [rechtsonder] een beschrijving, als vervolg van de titel :
Explanations: [lower right] a description, in continuation of the title :

Gelyck in dese 2 platte Caerten Can werden beoogh t. / Het Blauw geschilderde lant, is volgens de oude mede gegeven Caerte van de Comp:e / De Roode aenteeckeninghe ofte eylandekens, is by gem. persoonen op gedaen leggende alle / op haere bevonde Breete ende lenghte uijtwijsende haer beschreven dach Registers. / De Roode affstipselen, syn de gedane Coursen heen ende Weder waeruyt / Zyn Edh:t / can beoogen haere veerheijt misgissinghe, verdryvinghe van stroomen ende volgens / haere Coursen ofte seijlinghe hoe danich het land naer haere gissinghe westelycker / soude leggen als in de mede gegeven Caerten aen geteeckent staet t welcq volgens ervaren / stierluyden oordelingh oostelycker is leggende. 'T Roode Lucon hiermee geteeckent, Sall sijn Elh:t mede veranderinghe in vinden, / Tasman oordeelt de west zyde, westelycker te leggen, als den Schipper ende stierman / van den Engel, ten aensien 30 mijlen Oostelycker als inde oude Caerten bevonden / heeft.

[midden onder] een aantekening betreffende de makers :
[below centre] a note regarding the authors :

Verclaer t selve volgens 't dachregister geteeckent te zijn.
Arent Diercksz.
Als getuijghen
Bastiaen Bardoel
Is: Gilsemans.

De kaart op de bladen 244-245 geeft de resultaten weer van de verkenningsexpeditie die in 1639 op last van de Hoge Regering werd uitgezonden naar de vermeende Goud- en Zilvereilanden ten oosten van Japan. Voor deze tocht waren twee kleine fluitschepen ter beschikking gesteld, de *Engel* onder Mathijs Hendricksz Quast, tevens commandeur, en de *Graft* onder bevel van diens secunde Abel Jansz Tasman, met een gezamenlijke bemanning van slechts 90 man. Na het vertrek van Batavia op 2 juni 1639 ging de route – de rode stippellijn op de kaart – eerst naar de Filippijnen en vervolgens, na 10 juli, vanaf de oostkust van Luzon ver oost- en noordwaarts over de noordelijke Stille Oceaan. Goud of zilver werden natuurlijk niet gevonden, wel ontdekte men de Bonin-eilanden ten zuidoosten van Japan, die op de kaart 'Graghts [Grafts] Eijlandt', 'Engels Eijland' en 'Hooge Menwen [Meeuwen] Eijlandt' heten. Zoals de andere nieuw ontdekte of beter gepeilde kusten en eilanden zijn deze in rood aangegeven, de blauw omlijnde landgebieden zijn overgenomen van de bestaande kaarten. De kennis van de Japanse eilanden was in die jaren nog uiterst summier, zoals de kaart duidelijk laat zien, en Quasts expeditie bracht daarin nog geen wezenlijke verbetering. Opmerkelijk genoeg blijkt uit de annotatie dat Abel Tasman als schipper op de *Graft* ten aanzien van de correcte lengteligging van enkele kusten fundamenteel van mening verschilde met de schipper en stuurlieden op de *Engel*. Volgens zijn instructies had Quast aansluitend aan de verkenning van de Goud- en Zilvereilanden de tot dan toe vrijwel onbekende noordoostkust van China, Mantsjoerije en het Koreaanse schiereiland moeten onderzoeken, maar de slechte toestand van zijn schepen en de grote sterfte aan boord dwongen hem dit deel van de opdracht onuitgevoerd te laten. Op 24 november 1639 kwam de expeditie met nog maar 41 overlevende opvarenden voor Fort Zeelandia in Taiwan aan, waarna de schepen op 2 januari 1640 terug waren in Batavia. Van de drie ondertekenaars van de kaart wordt in de verklaring gemeld dat zij in elk geval de 'Roode aenteeckeninghe ofte eylandekens' hebben 'op gedaen' en om die reden worden zij hier als de makers genoemd. Isaac Gilsemans zou naderhand ook verantwoordelijk zijn voor een deel van het kaart- en tekenwerk in de rapportages van de befaamde ontdekkingsreizen naar Australië onder Abel Tasman in de jaren 1642-1644 (zie Deel III: *Indische Archipel en Oceanië*).

The chart on sheets 244-245 shows the results of the exploratory expedition that was sent out in 1639 to the supposed Gold and Silver Islands to the east of Japan on the instructions of the High Government. Two small fluteships were made available for this purpose, the *Engel* under Mathijs Hendricksz Quast, also commander, and the *Graft* under the command of his deputy, Abel Jansz Tasman, with a combined crew of only 90 men. After leaving Batavia on 2 June 1639, the route (the dotted red line on the map) went first to the Philippines and after that, on 10 July, from the east coast of Luzon far eastwards and northwards over the northern Pacific Ocean. Gold and silver of course were not found, but they did discover the Bonin Islands to the south-east of Japan, which are called on the chart *Graghts* [*Grafts*] *Eijlandt*, *Engels Eijland* and *Hooge Menwen* [*Meeuwen*] *Eijlandt*. Just like the other newly discovered or better sounded coasts and islands, these are shown in red, while the areas of land outlined in blue were adopted from the existing maps. In those years knowledge of the Japanese islands was still extremely scanty, as the chart clearly shows, and Quast's expedition did not bring any real improvement in this. Remarkably enough, from the annotation it appears that Abel Tasman as the skipper on the *Graft* had a fundamental difference of opinion with the skipper and helmsmen on the *Engel* with regard to the correct longitude of several coasts. Following the exploration of the Gold and Silver Islands, according to his instructions Quast should have gone on to investigate the then practically unknown north-east coast of China, Manchuria and the Korean Peninsula, but the poor condition of his ships and high mortality on board forced him to leave this part of his mission uncompleted. On 24 November 1639 the expedition arrived off Fort Zeelandia in Taiwan with only 41 surviving sailors, and on 2 January 1640 the ships were back in Batavia. In the explanation it is said of the three persons who signed the map that in any case they have 'added' the 'red notes or little islands', and for this reason they are named here as the makers of the map. Later Isaac Gilsemans would also be responsible for part of the mapping and drawings in the reports from the famous voyages of discovery to Australia under Abel Tasman in the years 1642-1644 (see Volume III: *Malay Archipelago and Oceania*).

blad 244 onder / sheet 244 below:

Forschungsbibliothek Gotha, Chart B. 533 fols. 295V-296R.

[Caspar Schmalkalden, 1650-1665] :

Japonia.

Japan.

Schaalstok van 50 Deutsche Meilen, 100 Japonische Meilen = [ca. 1 : 6.173.000].
Scale-bar of *50 Deutsche Meilen, 100 Japonische Meilen* = [approximately 1 : 6,173,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 19,5 x 30 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 19.5 x 30 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Caspar Schmalkalden verbleef aansluitend aan zijn betrekking als landmeter in Taiwan van eind juni tot eind oktober 1650 op de factorij Deshima in Nagasaki, vanwaar hij vervolgens terugreisde naar Batavia. Na nog een oponthoud van enkele maanden in de Molukken vertrok hij vermoedelijk begin 1652 met de retourvloot naar de Republiek, waar hij medio augustus van dat jaar aankwam. Het manuscript van zijn reisverslag heeft hij daarna in elk geval pas na 1664 afgerond, getuige vermeldingen van het verlies van Tayouan en de herbezetting van Kelang. Tegen die tijd was het westerse, in eerste instantie Nederlandse kaartbeeld van Japan als geheel aanzienlijk verbeterd ten opzichte van Mathijs Quasts ontdekkingsreis een kwart eeuw eerder en waren intussen ook verscheidene goede publiekskaarten in druk verschenen. Het is dan ook onwaarschijnlijk dat Schmalkaldens opmerkelijk nauwkeurige kaartje op blad 244 onder een eigen werk betreft; de weergave vertoont een grote overeenkomst met de kaart van Japan in de *Atlas Maior* van Joan Blaeu, die hij na terugkomst in Europa ongetwijfeld onder ogen heeft kunnen krijgen.

(vervolg op pag. 246 / continued on p. 246)

(vervolg van pag. 245 / continued from p. 245)

Following his position as surveyor in Taiwan, from the end of June to the end of October 1650 Caspar Schmalkalden lived at the factory of Deshima in Nagasaki, and from there he then travelled back to Batavia. After another stay of several months in the Moluccas, presumably at the beginning of 1652 he sailed with the return fleet for the Republic, where he arrived in mid August of that year. In any case he only concluded the manuscript of his travel account after 1664, in view of the mentions of the loss of Tayouan and the reoccupation of Chilung. By that time the Western, mainly Dutch, cartographic image of Japan had improved considerably in relation to Mathijs Quast's voyage of discoverey a quarter of a century earlier, and in the meantime various good public maps had appeared in print as well. Hence it is improbable that Schmalkalden's strikingly accurate little map on sheet 244 below is his own work, as the depiction displays a large degree of agreement with the map of Japan in the *Atlas Maior* by Joan Blaeu, which undoubtedly he managed to get a look at in Europe after he returned there.

blad / sheet 246:

Bibliothèque national de France, DCP SH 18 pf. 181 div. 0 p. 4.

[Anoniem, ca. 1665] :
[Anonymous, c. 1665] :

[Kaart van de Oost-Chinese Zee, Taiwan tot Japan].

[Chart of the East China Sea, Taiwan to Japan].

Schaalstok van 45 Duijtsche Mijlen 15 Voor Een Graadt = [ca. 1 : 1.683.500].
Scale-bar of *45 Duijtsche Mijlen 15 Voor Een Graadt* = [approximately 1 : 1,683,500].

1 kaart : ms op perkament, gekleurd, 106 x 86 cm.
1 map : ms on vellum, coloured, 106 x 86 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

De anonieme kaart uit de collectie van de Bibliothèque nationale de France op blad 246 is een voorbeeld van de standaard-navigatiekaart 'Formosa tot Japan', een type dat na 1644 in gebruik kwam bij de VOC. Naar de kaartinhoud zou dit exemplaar te dateren zijn omstreeks of iets na ca. 1665, toen de verkenningsresultaten van de derde vlootexpeditie naar de Chinese kust onder admiraal Balthasar Bort bekend waren. Een vrijwel ongewijzigde weergave van dit zeegebied met onder meer de Ryukyu-eilanden vinden we echter ook nog ca. 30 jaar later, onder meer op de kaart die Isaak de Graaf rond 1695 tekende voor zijn grote overzichtsatlas van het octrooigebied van de VOC (Deel I: *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam* II-36).

The anonymous map from the collection of the *Bibliothèque nationale de France* on sheet 246 is an example of the standard navigation chart 'Formosa to Japan', a type that came into use with the VOC after 1644. From the information in it, this specimen could be dated to a time around or a little after 1665, when the results of the exploration made by the third fleet to the coast of China under Admiral Balthasar Bort became known. However, we still find an almost unchanged depiction of this area of sea including the Ryukyu Islands about 30 years later, among other places on the map that Isaak de Graaf drew in about 1695 for his large general atlas of the charter area of the VOC (Volume I: *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam* II-36).

blad / sheet 247:

British Library, MS Sloane 3060 fol. 450R.

[Engelbert Kaempfer, 1692] :

[Kaart van Japan met de indeling in provincies].

[Map of Japan showing provincial divisions].

Schaal: niet aangegeven.
Scale: not indicated.

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 42 x 54 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 42 x 54 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verklaringen: [boven] diverse beschrijvingen en aantekeningen, geen transcriptie.
Explanations: [above] various descriptions and notes, not transcribed.

Engelbert Kaempfer (zie blad 64) kreeg in 1690 een aanstelling als compagniesarts op de factorij Deshima in Nagasaki. Tijdens zijn verblijf aldaar, van 24 september 1690 tot 31 oktober 1692, was hij tweemaal in de gelegenheid de hofreis naar Edo mee te maken, waarvan hij in zijn dagboeken en andere aantekeningen uitvoerig verslag deed in tekeningen en kaarten. Deze manuscriptafbeeldingen uit zijn reisverslagen, nu alle in de British Library in Londen, nemen in dit laatste hoofdstuk met betrekking tot Oost-Azië een prominente plaats in. Het betreft in de meeste gevallen uniek materiaal, dat Kaempfer indertijd alleen met inachtneming van uiterste voorzichtigheid op clandestiene wijze heeft kunnen vervaardigen en meenemen uit Nagasaki. Op blad 247 is Kaempfers grote overzichtskaart van Japan met de indeling van de provincies gereproduceerd, waarvoor hij gebruik heeft gemaakt van een Japanse voorbeeldkaart. De zeer uitvoerige annotaties in een mengelmoes van Duits, Latijn en Nederlands zijn hier om praktische redenen niet getranscribeerd. Voor een volledige uitgave in druk van alle teksten in zijn reisgeschriften wordt verwezen naar de serie (2001) *Engelbert Kaempfer Werke*, waarvan de delen 1/1 + 1/2 *Heutiges Japan* Kaempfers periode in Japan behandelen.

In 1690 Engelbert Kaempfer (see sheet 64) was given an appointment as Company physician at the factory of Deshima in Nagasaki. During his stay there, from 24 September 1690 to 31 October 1692, he twice had the opportunity to join the court journey to Edo, of which he made a detailed report in his diaries and other notes in the form of drawings and maps. These manuscript depictions from the accounts of his journeys, now all in the British Library in London, occupy a prominent place in this final chapter on East Asia. In most cases this is unique material, that Kaempfer was only able to produce clandestinely and take out of Nagasaki by observing extreme caution. On sheet 247 we reproduce Kaempfer's large general map of Japan with the division into provinces, for which he used a Japanese model map. The very extensive annotations, in a jumble of German, Latin and Dutch, for practical reasons have not been transcribed here. For a complete publication of all the texts in his travel accounts we refer to the series (2001) *Engelbert Kaempfer Werke*, of which volumes 1/1 + 1/2 *Heutiges Japan* deal with Kaempfer's period in Japan.

bladen / sheets 248-249:

Nationaal Archief, 4.VELH 156.1.11.

[Gerrit de Haan, 1760]

[Formosa tot Japan].

[Taiwan to japan].

Schaalstok van 30 Duijtsche Mijlen 15 op een Graadt = [ca. 1 : 1.690.000] [inzetkaart] 2 Duijtsche Mijlen 15 op een Graadt = [ca. 1 : 137.800].
Scale-bar of *30 Duijtsche Mijlen 15 op een Graadt* = [approximately 1 : 1,690,000] [inset map] *2 Duijtsche Mijlen 15 op een Graadt* = [approximately 1: 137,800].

1 kaart + 1 inzetkaart : ms op papier, gekleurd, 75,5 x 102 cm.
1 map + 1 inset map : ms on paper, coloured, 75.5 x 102 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Ook de kaart 'Formosa tot Japan' van de Bataviase baaskaartenmaker Gerrit de Haan uit 1760 op de bladen 248-249, in origineel no. 11 in het eerste deel van zijn *Ligtende Zee Fakkel*, volgt nog nauwkeurig het kaartbeeld van deze standaard-navigatiekaart zoals dit in de tweede helft van de zeventiende eeuw werd vastgesteld, inclusief de intussen lang achterhaalde ruwe weergave van Kyushu. Een interessante toevoeging is hier evenwel de inzetkaart van de baai van Nagasaki; daarop zijn behalve de kunstmatige factorijeilandjes voor de Nederlandse en Chinese handel ook de verschillende Japanse versterkingen aan de kust aangegeven ('Keijserswagt'), met behulp waarvan deze enige toegang tot het rijk toen angstvallig werd bewaakt.

The chart *Formosa tot Japan* by the Batavian master mapmaker Gerrit de Haan from 1760 on sheets 248-249, in the original no. 11 in the first volume of his *Ligtende Zee Fakkel*, also still cloesely follows the map image of this standard navigation chart as was laid down in the second half of the seventeenth century, including the long outdated rough depiction of Kyushu. An interesting addition here is, however, the inset map of Nagasaki Bay. As well as the artificial factory islands for the Dutch and Chinese trade, this shows the various Japanese defences on the coast (*Keijserswagt*), with which this sole point of entry to the realm was jealously guarded.

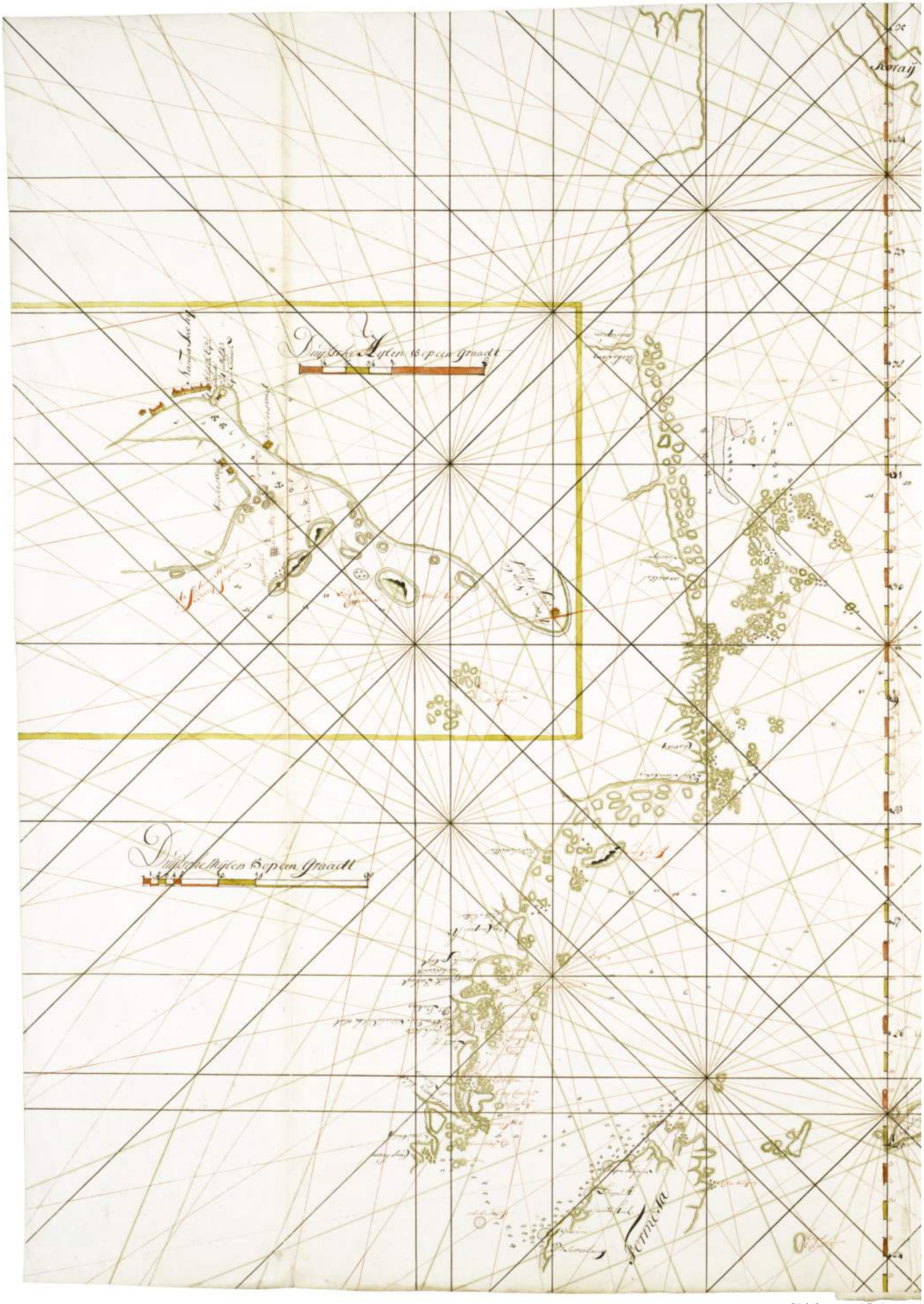

Bijschriften: pag. 247 / Captions: p. 247

Japan
Cikoko
Tanakima

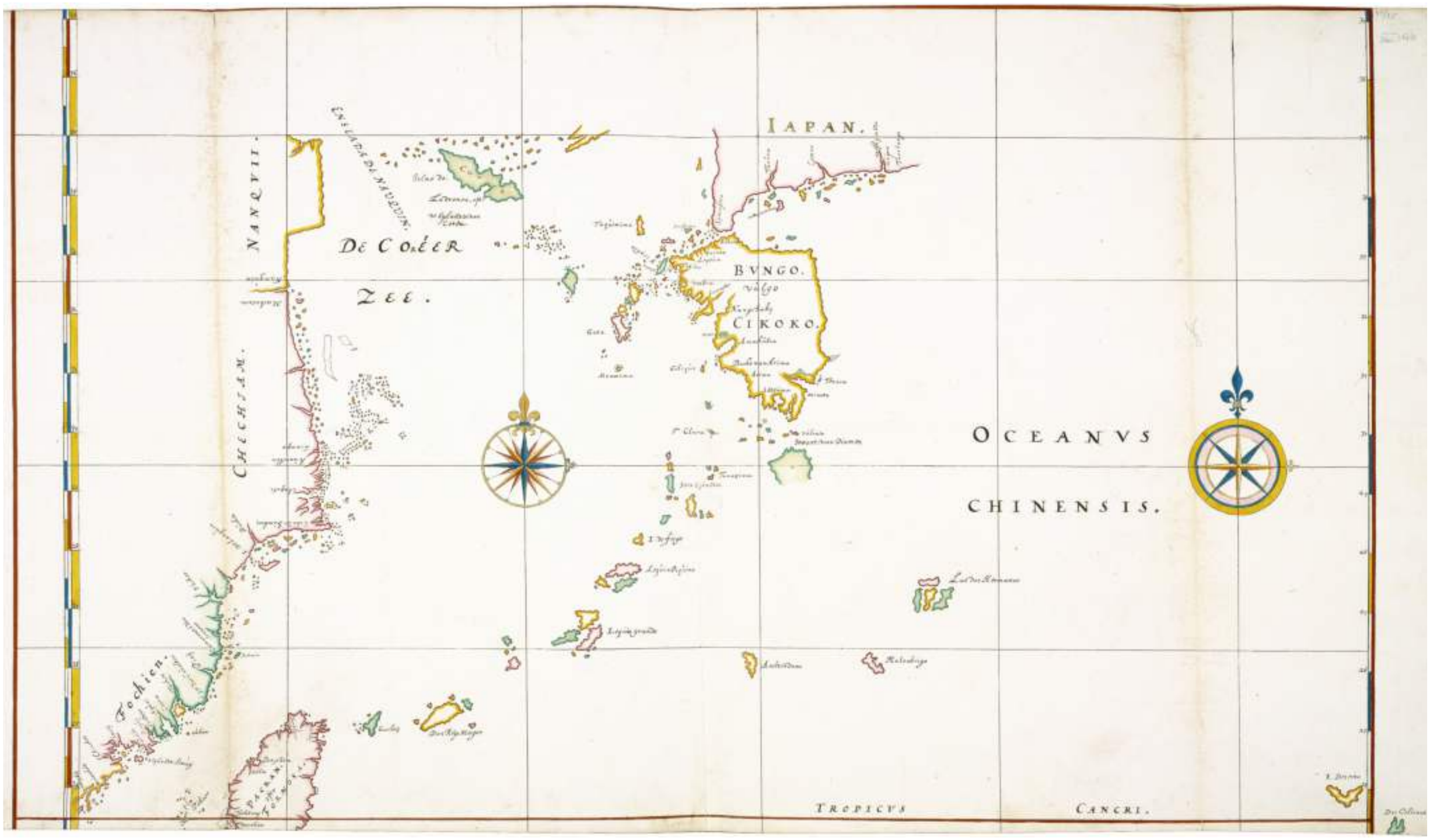

blad / sheet 250:

Österreichische Nationalbibliothek, Atlas Blaeu-Van der Hem 41:23.

[Johannes Vingboons, 1665-1670] :

[Kaart van de Oost-Chinese Zee, Taiwan tot Japan].

[Chart of the East China Sea, Taiwan to Japan].

Schaal: niet aangegeven.
Scale: not indicated.

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 57 x 96 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 57 x 96 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

De kaart van de Oost-Chinese Zee die Johannes Vingboons of een van zijn medewerkers kort voor 1670 kopieerde voor de atlas van Laurens van der Hem wijkt in bedekking en uitvoering evenmin noemenswaardig af van de standaardkaart 'Formosa tot Japan', afgezien van de weinig functionele toevoeging van een opmerkelijk groot deel van de noordwestelijke Stille Oceaan ('Oceanus Chinensis').

The chart of the East China Sea that Johannes Vingboons or one of his staff copied shortly before 1670 for the atlas of Laurens van der Hem also does not differ in any significant way from the standard chart 'Formosa to Japan' in its coverage and execution, apart from the not very useful addition of a remarkably large portion of the north-west Pacific Ocean (*Oceanus Chinensis*).

blad / sheet 251:

Nationaal Archief, 4.VELH 138.

Getekend door D.F. Sotzman An: 1811 en in groter bestek over gebragt door den Luitenant ter Zee W.L. van Guericke An: 1822 :
Drawn by D.F. Sotzman Anno 1811 and copied to a larger scale by the Lieutenant-Commander W.L. van Guericke Anno 1822 :

Kaart / Van het / Noordwestelijk Gedeelte / des / Grooten Oceaans.

Chart / Of the / North-Western Part / of the / Pacific Ocean.

Schaal: niet aangegeven.
Scale: not indicated.

1 kaart : ms op papier, 59 x 80 cm.
1 map : ms on paper, 59 x 80 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verklaringen: [rechts] een beschrijving :
Explanations: [right] a description :

Aanmerkingen.
Den 21e July 1822 kwamen wy in de Straat Formosa, wy looden met 2 glazen in de agtermiddagwagt 17 vadem zandgrond; deze diepte vindt men nergens in onze hollandsche kaarte aangetekend: wy hadden te dier tyd de Lamos Eilanden na gissing W.N.W. 5 myl van ons. 't Eiland Maxima 't welk op den 25 July door ons gezien wierdt; is een groep Eilanden en is niet goed in de kaarte getekend; ¾ myl van het oostelykste Eiland ligt een klip, even boven water, welke misschien wel met laag water onderspoelt. Dezelve ligt OZO van het Oostelykste Eiland; deze klip vindt men nergens op onze kaarten aangetekend, en is niet zonder gevaar.
Maxima ligt volgens ons op de Noorder Br: van 36° 6' en 128° 32' 48" Lengte b/o. Greenwich.
Op den 29 July ankerde wij voor Decima op Japan, volgens tydmeter bevonde Lengte 129° 43' 22", en volgens observatie Legt hetzelve op de N: Br. 32° 44' 25" en 129° 47' 15" Lengte b/o. Greenwich.
Decima den 20. October 1822.
De Lt: ter Zee van Guericke.

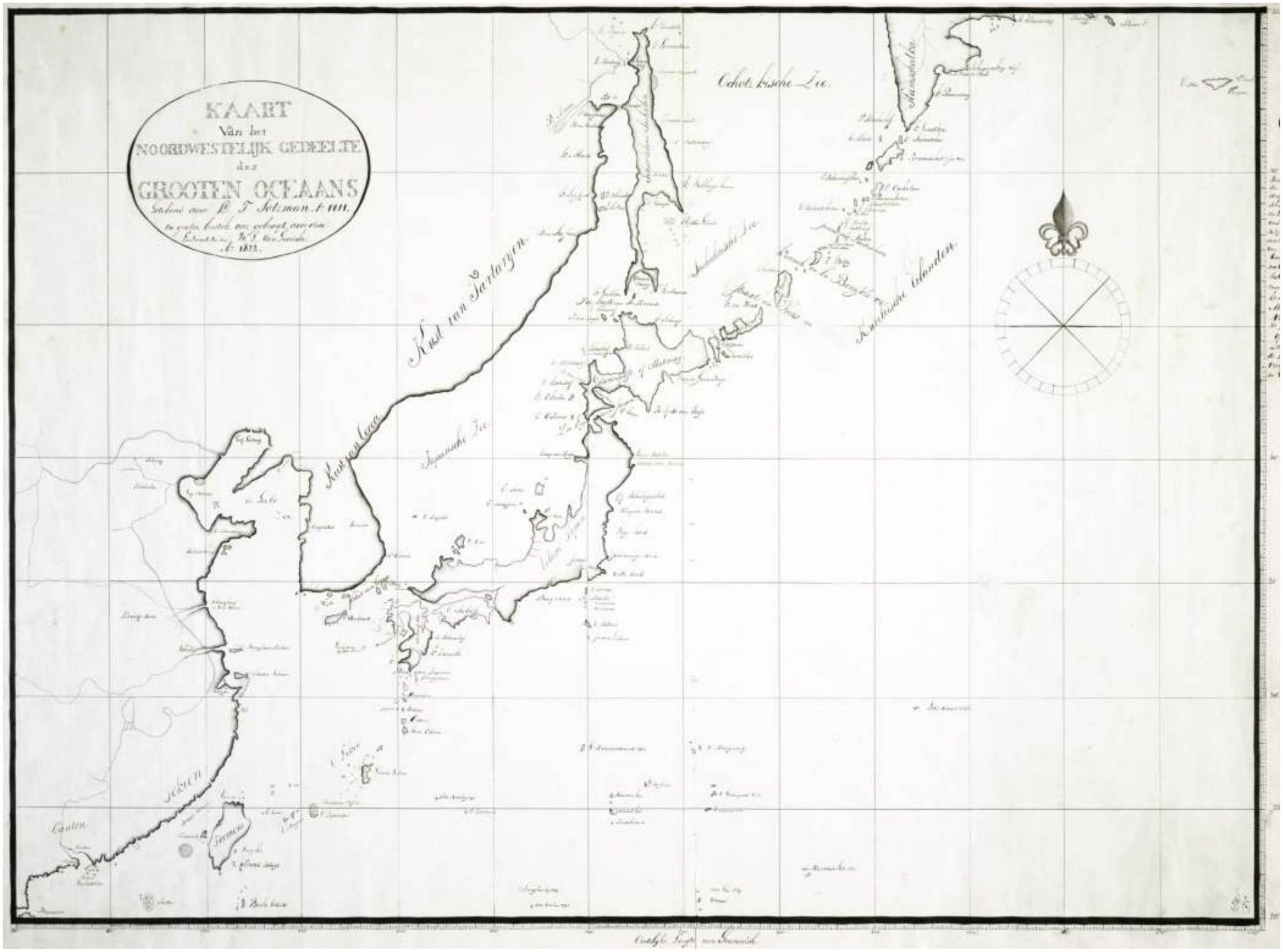

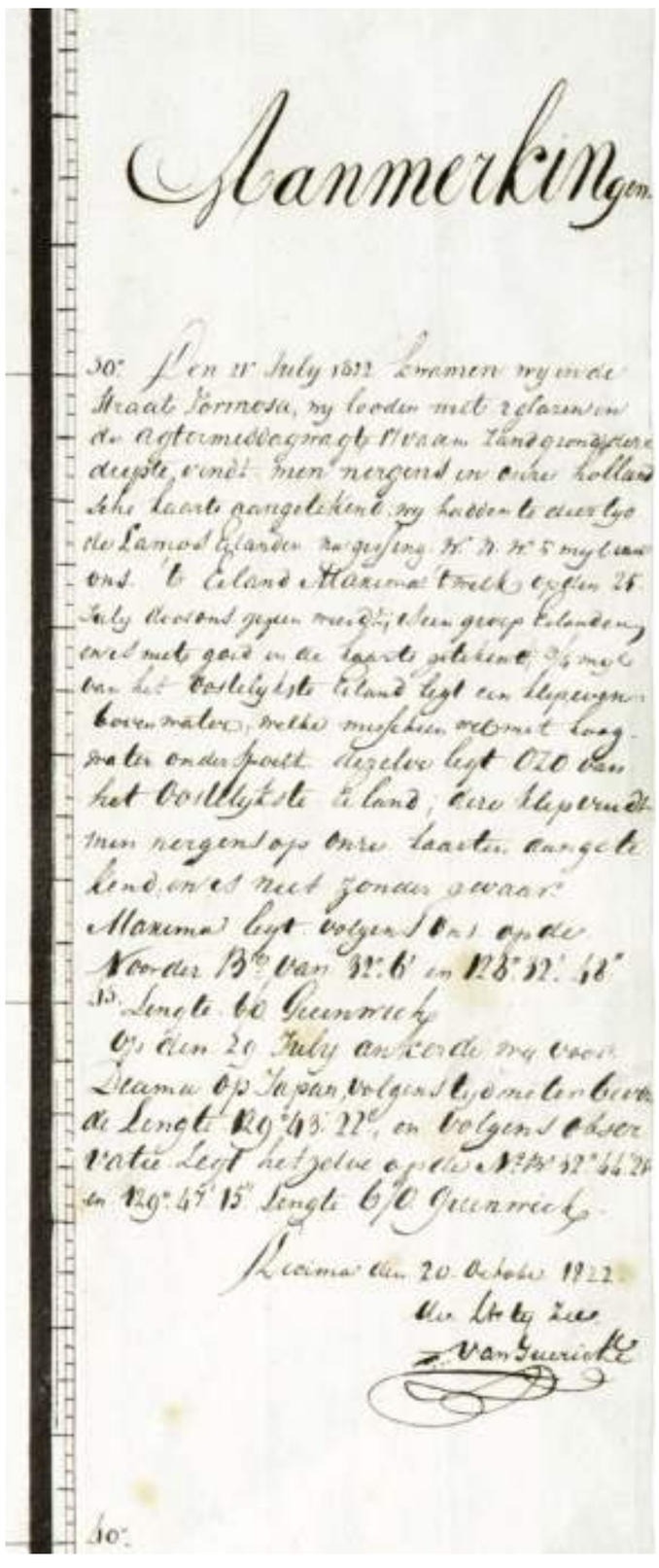
Aanmerkingen.
30° Den 21 July 1822 Zeemen my wede
Straat Formosa, my leeden met zeelaamen
de Noordermiddagraagt Waaran Landgezigten
duyste, vond men nergens in onze hollan
dsche kaarte aangeteekend, my hadden te deezer lge
de Lamos Eilanden ongeveer W. N. W. 5 myl van
ons, t Eiland Maxima bleek egter 25
July des ochtends gezien te zyn een groep Eilanden
zeer ruig en de kaarte afwykend, zy ligt
van het oostelykste Eiland ligt een klipgevaar
boven water, welke misschien ook met laag
water onder spoelt. dezelve ligt 020 Duy
het oostelykste Eiland, deze klip wordt
men nergens op onze kaarten aangete
kend, en is niet zonder gevaar
Maxima ligt volgens ons op de
Noorder Br. van 32° 6' en 128° 32' 48"
Os Lengte bo Greenwich
Op den 29 July ankerde my voor
Deama op Japan, volgens bestek en berek
de Lengte 129° 48' 22" en volgens obser
vatie Legt het zelve op de N. Br. 32° 44' 2
en 129° 47' 15" Lengte b/O Greenwich
Deima den 20 October 1822
De Luit ter zee
W. van Guericke
30.

De merkwaardige kaart op blad 251 uit 1822 geeft enerzijds de grote vooruitgang weer in de westerse kennis omtrent de ligging en vorm van de Japanse eilanden als geheel en van de nabije kusten en zeegebieden sinds de late compagniestijd, maar anderzijds maken dit kaartbeeld en de begeleidende tekst ook pijnlijk duidelijk hoe inadequaat het beschikbare kaartenmateriaal was waarmee na de napoleontische oorlogen de navigatie op Japan bedreven moest worden in de eerste jaren na het herstel van het Nederlandse gezag in Oost-Indië. De kaart is gemaakt naar aanleiding van een reis van Batavia naar Deshima, in opdracht van het Nederlands-Indische Gouvernement, door de gehuurde particuliere schepen *De Jonge Anthony* en *Jorina* in de maanden juni en juli 1822. Naast de gebruikelijke commerciële en bestuurlijke redenen had deze missie tot doel entstof en instrumenten voor de behandeling van het gouvernementspersoneel in Nagasaki met koepokken over te brengen; het jaar daarop zou Philipp Franz von Siebold mede belast met die taak als gouvernementsarts naar Deshima worden uitgezonden. Aan boord van de *Jorina* bevond zich ook een marineofficier, de luitenant-ter-zee W.L. van Guericke, die klaarblijkelijk de opdracht had de nautische aspecten van de reis op te tekenen en te becommentariëren. Tekenend in dit verband is wel dat Van Guericke voor de grote overzichtskaart van Japan in zijn rapportage geen bestaande Nederlandse kaart gebruikte, maar liever een in druk uitgegeven kaartje van de Duitse geograaf en secretaris van het Pruisische ministerie van Oorlog Daniel Friedrich Sotzman uit 1811 vergrootte tot het formaat dat hij voor zijn taak wenste. Daarop waren in algemene vorm al diverse nieuwe resultaten van verkenningen in de Japanse wateren uit de late achttiende en vroege negentiende eeuw uit andere dan Nederlandse bron ingetekend, onder meer de reizen van de Franse zeevaarder Jean-François, comte de la Pérouse (1787), de Russische admiraal Adam Johann von Krusenstern (1804) en de Britse commandant Andrew Pellew, die in 1808 met het fregat *Phaeton* een vergeefse poging deed de factorij op Deshima te bezetten. Van Guericke maakt in zijn 'Aanmerkingen' melding van verscheidene waargenomen afwijkingen ten opzichte van 'onze hollandsche kaarte'. Met betrekking tot het eiland 'Maxima' (Danjo-gunto), ca. 150 kilometer ten zuidwesten van Nagasaki, merkt hij bijvoorbeeld terecht op dat het daar in werkelijkheid om meerdere eilanden gaat. Bovendien vond hij bij het oostelijkste van deze eilanden, pal op de aanlooproute naar Nagasaki, een gevaarlijke klip die op geen van de oudere Nederlandse kaarten was aangetekend.

The remarkable map on sheet 251 from 1822 on the one hand shows the great advances regarding the location and shape of the islands of Japan as a whole and of the neighbouring coasts and seas since the late Company period, but on the other hand the map image and accompanying text make it painfully obvious how inadequate the available charts were with which navigation had to be done in the first years since the restoration of Dutch rule in the East Indies after the Napoleonic wars. The chart was made in connection with a voyage from Batavia to Deshima on the instructions of the Netherlands Indies Government, using the hired private ships *De Jonge Anthony* and *Jorina* in the months June and July of 1822. Alongside the usual commercial and administrative reasons, this mission was intended to bring vaccine and instruments for treating the government personnel in Nagasaki with cowpox. The next year Philipp Franz von Siebold would be despatched to Deshima as government physician also entrusted with this task. On board the *Jorina* there was a naval officer, the lieutenant W.L. van Guericke, who apparently had orders to write up the nautical aspects of the voyage and make comments on them. In this connection it is revealing that in his report Van Guericke did not use an existing Dutch chart for his large general map of Japan, but preferred a little printed map by the German geographer and secretary to the Prussian Ministry of War, Daniel Friedrich Sotzman, from 1811, which he expanded to the format his work required. Various new results of explorations in Japanese waters from the late eighteenth and early nineteenth centuries from other than Dutch sources had already been added to this chart, including the voyages of the French seafarer Jean-François Count de la Pérouse (1787), the Russian Admiral Adam Johann Krusenstern (1804) and the British Commander Andrew Pellew, who in 1808 made a vain attempt to occupy the factory at Deshima with the frigate HMS *Phaeton*. In his notes Van Guericke mentions various deviations that he observed from *onze hollandsche kaarte* (our Dutch charts). For example, regarding the island Maxima (Danjo-gunto), about 150 kilometres to the south-west of Nagasaki, he rightly remarks that this in fact consists of several islands. Furthermore, at the easternmost of these islands, right on the approach route to Nagasaki, he found a dangerous reef that was not drawn on any of the older Dutch charts.

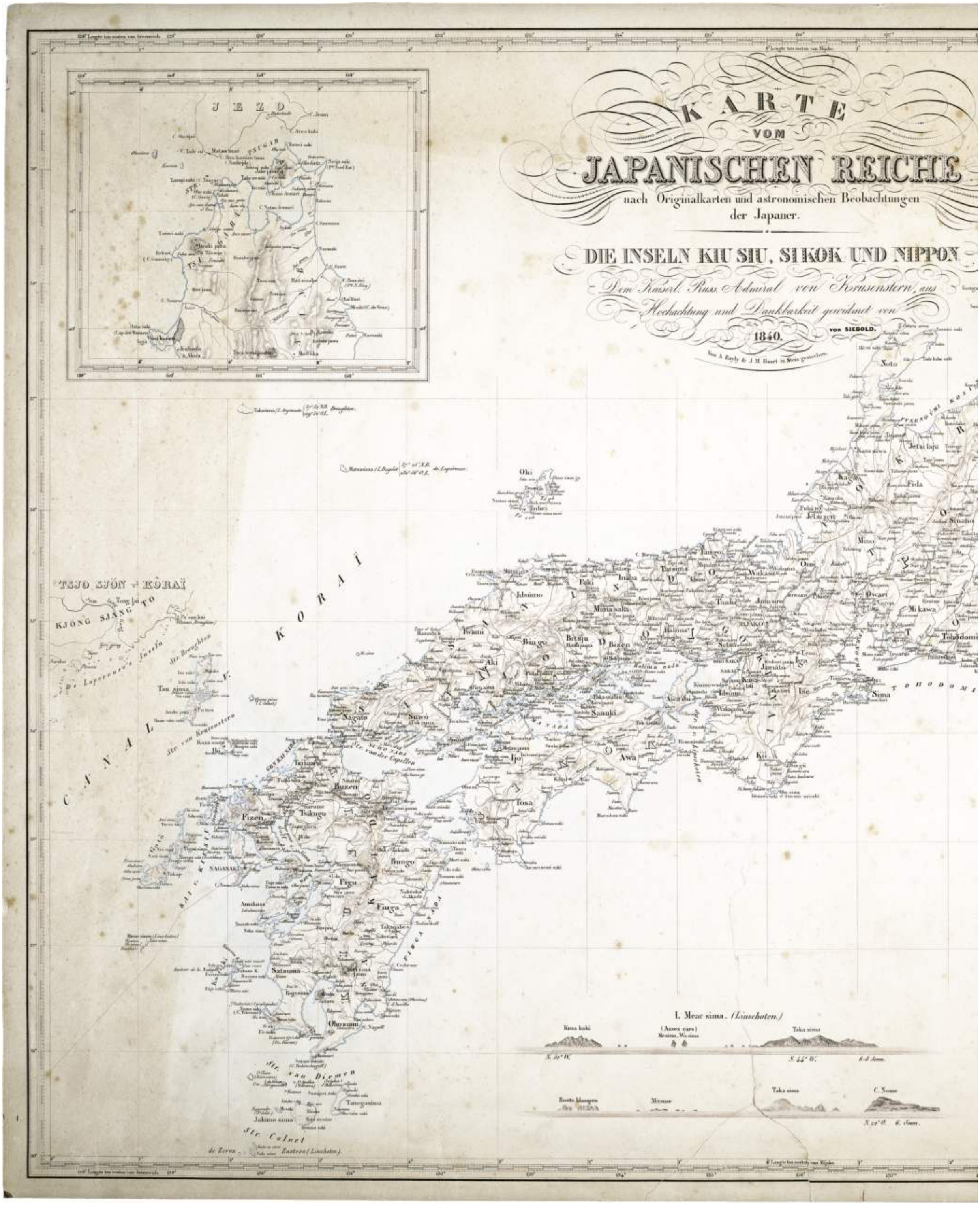

bladen / sheets 252-253:

Nationaal Archief, 4.MIKO 552.

Von Siebold, 1840 :

Karte / vom / Japanischen Reiche / nach Originalkarten mit astronomischen Beobachtungen / der Japaner. / Die Inseln Kiu Siu, Sikok und Nippon […].

Kaart / van het / Japanse Rijk / naar originele kaarten met astronomische waarnemingen / van de Japanners. / De eilanden Kyushu, Shikoku en Honshu […].

Map / of the / Japanese Empire / from original maps with astronomical observations / by the Japanese. / The Islands of Kyushu, Shikoku and Honshu […].

[inzetkaart / inset map]

De Baai / van Nagasaki / Opgenomen door / Ph. Fr. von Siebold / 1828.

The Bay / of Nagasaki / Surveyed by / Ph. Fr. von Siebold / 1828.

[profielen / profiles]

I. Meac sima. (Linschoten.).

Schaal: niet aangegeven.
Scale: not indicated.

1 kaart in 2 delen + 1 inzetkaart + 2 profielen : steendruk op papier, gekleurd, 62 x 80 cm.
1 map in 2 parts + 1 inset map + 2 profiles : lithography on paper, coloured, 62 x 80 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven [inzetkaart] links.
Orientation: north is up [inset map] left.

Verklaringen: [midden boven] een beschrijving, als vervolg van de titel :
Explanations: [above centre] a description, in continuation of the title :

Dem Kaiserl. Russ. Admiral von Krusenstern, aus / Hochachtung und Dankbarkeit gewidmet von / von Siebold. / 1840.

[rechtsmidden] een legenda bij 5 kaartsymbolen :
[centre right] a key to 5 cartographic symbols :

Erklärung der Zeichen.
Reichsstadt.
Provinciale Hauptstadt.
Befestigte Stadt.
Stadt.
Flecken oder Dorf.

[Rijksstad / Imperial city.
Provinciehoofdstad / Provincial capital.
Versterkte stad / Fortified town.
Stad / Town.
Gehucht of dorp / Hamlet or village.]

[rechtsmidden] een verklaring van enkele Japanse woorden :
[centre right] an explanation of some Japanese words :

Jama, san bedeutet Berg.
Take [bedeutet] Pik.
Mine [bedeutet] Pik.
Mitake [bedeutet] Pik.
Oka [bedeutet] Anberg.
Saka [bedeutet] Anberg.
Saki [bedeutet] Cap.
Misaki [bedeutet] Cap.
Fana, hana [bedeutet] Land spitze.
Kawa, gawa [bedeutet] Fluss.
Sima [bedeutet] Insel.
Se [bedeutet] Fels, Klippe.
Fama, h-, b-, [bedeutet] Strand.
Ura [bedeutet] Bucht.
Minato [bedeutet] Hafen.
Mura [bedeutet] Dorf.
Sedo [bedeutet] Canal.
Umi, nada [bedeutet] See.

[Berg / Mountain.
Piek / Peak.
Hoogte / Height.
Kaap / Cape.
Landhoek / Headland.
Rivier / River.
Eiland / Island.
Rots, klip / Rock, cliff.
Strand / Beach.
Baai / Bay.
Haven / Harbour.
Dorp / Village.
Kanaal / Canal.
Zee / Sea.]

[rechtsmidden] een aantekening betreffende de uitspraak in het Japans :
[centre right] a note regarding pronunciation in Japanese :

Aussprache.
u = französ. ou.
z = [französ.] z oder deutsches sz.
h, f, v, w, b wechseln des Wohlklangs wegen, so auch k, g.

Op de bladen 252-253 is Philipp Franz von Siebolds meesterstuk uit zijn *Atlas von Land- und Seekarten vom Japanischen Reiche Dai-Nip-Pon und dessen Neben- und Schutzländern* gereproduceerd, de grote overzichtskaart uit 1840 van de hoofdeilanden Kyushu (Kioesjioe), Shikoku (Sjikoe) en Honshu (Hondo). Zoals in de titel vermeld, was deze in hoofdzaak samengesteld uit bestaaande Japanse kaarten, waarvan hij een aantal na afloop van zijn eerste verblijf in Nagasaki in 1829 mee naar Nederland had weten te nemen. Japan kende een lange en rijke cartografische traditie, waaruit de kaarten van het eigen eilandenrijk in de zeventiende, achttiende en vroege negentiende eeuw veel beter waren dan de westerse en waarvan bijna anderhalve eeuw eerder ook Engelbert Kaempfer als een der eerste Europeanen al dankbaar gebruik had gemaakt. Daarnaast verwerkte hij natuurlijk de cartografische kennis die tot dan toe in het Westen was verzameld, waaronder de gegevens van de Russische reizen naar Japan en omringende wateren die hem ter beschikking waren gesteld door de oud-admiraal Adam Johann von Krusenstern (1770-1846);Von Siebold heeft deze kaart dan ook speciaal aan hem opgedragen. Bij de eerste verschijning in 1840 was de nieuwe overzichtskaart niets minder dan een sensatie; Von Siebolds werk maakte door zijn ongekende nauwkeurigheid en topografisch detail alle eerdere uitgaven op dit terrein op slag ontoereikend en overbodig. In zijn *Atlas* van 1851 werd de overzichtskaart nog aangevuld met diverse deelkaarten van hetzelfde gebied op grotere schaal, waarvan sommige overigens ook al eerder afzonderlijk waren verschenen, tezamen met overzichten van onder meer het noordelijke eiland Hokkaido (Jezo, blad 317), het schiereiland Sakhalin (blad 318), de Ryukyu-eilanden (bladen 319-320) en Korea (blad 321). De inzet van de baai van Nagasaki is als afzonderlijke kaart uit Von Siebolds *Atlas* nogmaals afgebeeld op blad 265 onder. Net als in 1822 in de voorgaande kaart de marineofficier W.L. van Guericke deed, noemt Von Siebold met bijzondere aandacht de 'I. Maec sima' (profielen, 'Maxima' bij Van Guericke), de kleine eilandengroep Danjo-gunto ten zuidwesten van Nagasaki. De vermelding van de naam 'Linschoten' bij deze eilanden en verscheidene andere geografische namen geeft aan dat Von Siebold deze bijna tweeënhalve eeuw na dato nog altijd (mede) had ontleend aan de *Itinerario* van Jan Huyghen van Linschoten. De eveneens ingetekende aanlooproute naar de baai van Nagasaki toont goed aan dat Van Guerickes zorg om de verborgen klippen bij deze eilandjes zeker niet zonder reden was.

On sheets 252-253 Philipp Franz von Siebold's masterpiece from his *Atlas von Land- und Seekarten vom Japanischen Reiche Dai-Nip-Pon und dessen Neben- und Schutzländern* is reproduced, namely the large general map from 1840 of the main islands of Kyushu, Shikoku and Honshu. As mentioned in the title, this was mainly compiled from existing Japanese maps, a number of which he had managed to take to the Netherlands in 1829 after his first stay in Nagasaki. Japan possessed a long and rich tradition of cartography, from which the maps of its own island empire in the seventeenth, eighteenth and early nineteenth centuries were much better than the Western ones; almost a century and a half earlier Engelbert Kaempfer had been among the first Europeans to use this fact to his advantage. As well as these Von Siebold naturally included the cartographical knowledge that had been collected in the West till then, including the data from the Russian voyages to Japan and surrounding waters that the retired admiral Adam Johann von Krusenstern (1770-1846) had made available to him. To show his gratitude Von Siebold dedicated this map specially to him. When it first appeared in 1840 the new map was nothing less than a sensation – Von Siebold's work made all the earlier publications in this field at one stroke deficient and superfluous, because of its unprecedented accuracy and topographical detail. In his *Atlas* of 1851 the general map was supplemented with various section maps of the same area to a larger scale, some of which had already appeared separately, together with overviews including the northern island of Hokkaido (Jezo, sheet 317), the peninsula of Sakhalin (sheet 318), the Ryukyu Islands (sheets 319-320) and Korea (sheet 321). The inset of Nagasaki Bay is shown once again on sheet 265 below as a separate map from Von Siebold's *Atlas*. Just as the naval officer W.L. van Guericke did in the preceding map in 1822, Von Siebold mentions with particular attention the *I. Maec sima* (profiles, *Maxima* according to Van Guericke), the small group of islands now called Danjo-gunto to the south-west of Nagasaki. The use of the name *Linschoten* with these islands and various other geographical names indicates that Von Siebold had borrowed these in part from the *Itinerario* of Jan Huyghen van Linschoten, almost two and a half centuries after it was published. The approach route to the bay of Nagasaki also drawn clearly shows that Van Guericke's concern about the hidden reefs at these islands was certainly not without foundation.

In de Collectie Bodel Nijenhuis van de Universiteitsbibliotheek te Leiden wordt een klein archiefbestand van bijzonder kaartfragmenten uit de jaren kort voor 1840 bewaard, die elk een aantal oorspronkelijke handgeschreven aanvullingen en commentaren van Philipp Franz von Siebold op verschillende stadia van de drukproeven voor zijn grote overzichtskaart op de bladen 252-253 bevatten. Acht daarvan zijn in deze atlas gereproduceerd op de bladen 254-257, met als eerste voorbeelden op blad 254 twee correctiefragmenten op de vroegste staat van de gedrukte lithokaart, waarbij alleen de topografie in de steen was aangebracht en afgedrukt en de auteur vervolgens zelf de namen moest aangeven op de proef. Het gedeelte boven beslaat de zuidwestelijke hoek van de kaart met de eilanden Kyushu en Shikoku, onder is de zuidoostkust van het hoofdeiland Honshu weergegeven. De beide fragmenten op blad 255 hebben betrekking op twee correctiestadia van een latere drukproef, waarbij de geografische namen al wel zijn aangebracht. Het gaat hier om het afzonderlijke kaartgedeelte in de rechter bovenhoek van de overzichtskaart, dat de uiterste noordpunt van het hoofdeiland Honshu bedekt.

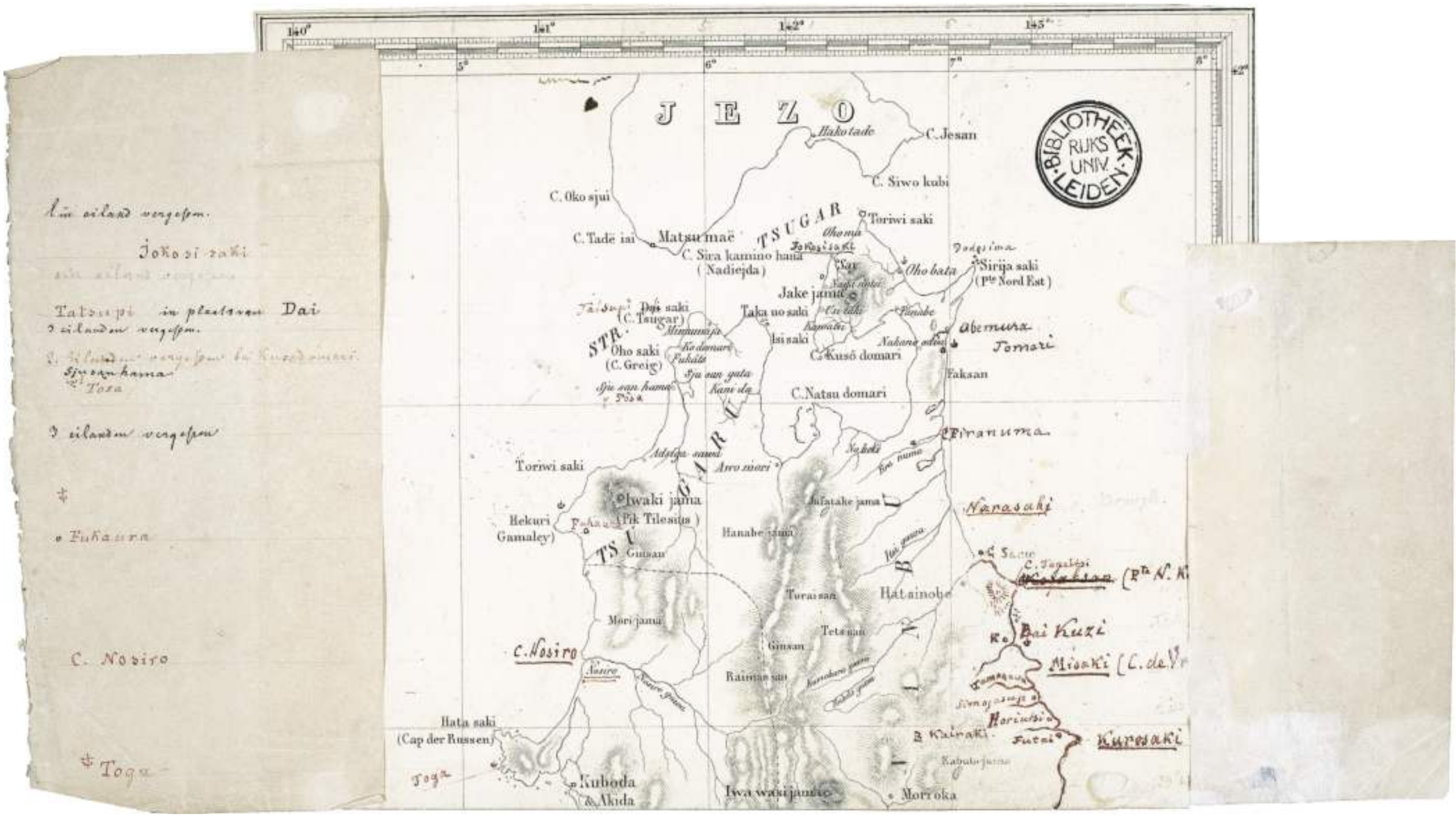

A small archive of special map fragments from the years shortly before 1840 is kept in the Bodel Nijenhuis Collection of the Leiden University Library, each of which contains a number of original hand-written additions and comments by Philipp Franz von Siebold at different stages in the printing proofs for his large general map on sheets 252-253. Eight of these are reproduced in this atlas on sheets 254-257. The first examples, on sheet 254, are two sets of corrections on the earliest stage of the printed lithograph, where only the topography had been applied to the stone and printed, and the author then had to place the names on the proof. The section above covers the south-western corner of the map with the islands of Kyushu and Shikoku, and below the south-east coast of the main island, Honshu, is shown. The two fragments on sheet 255 relate to two stages in the correction of a later proof, where the geopgraphical names have already been placed. This is a separate section in the top right-hand corner of the general map, which covers the northern tip of the main island, Honshu.

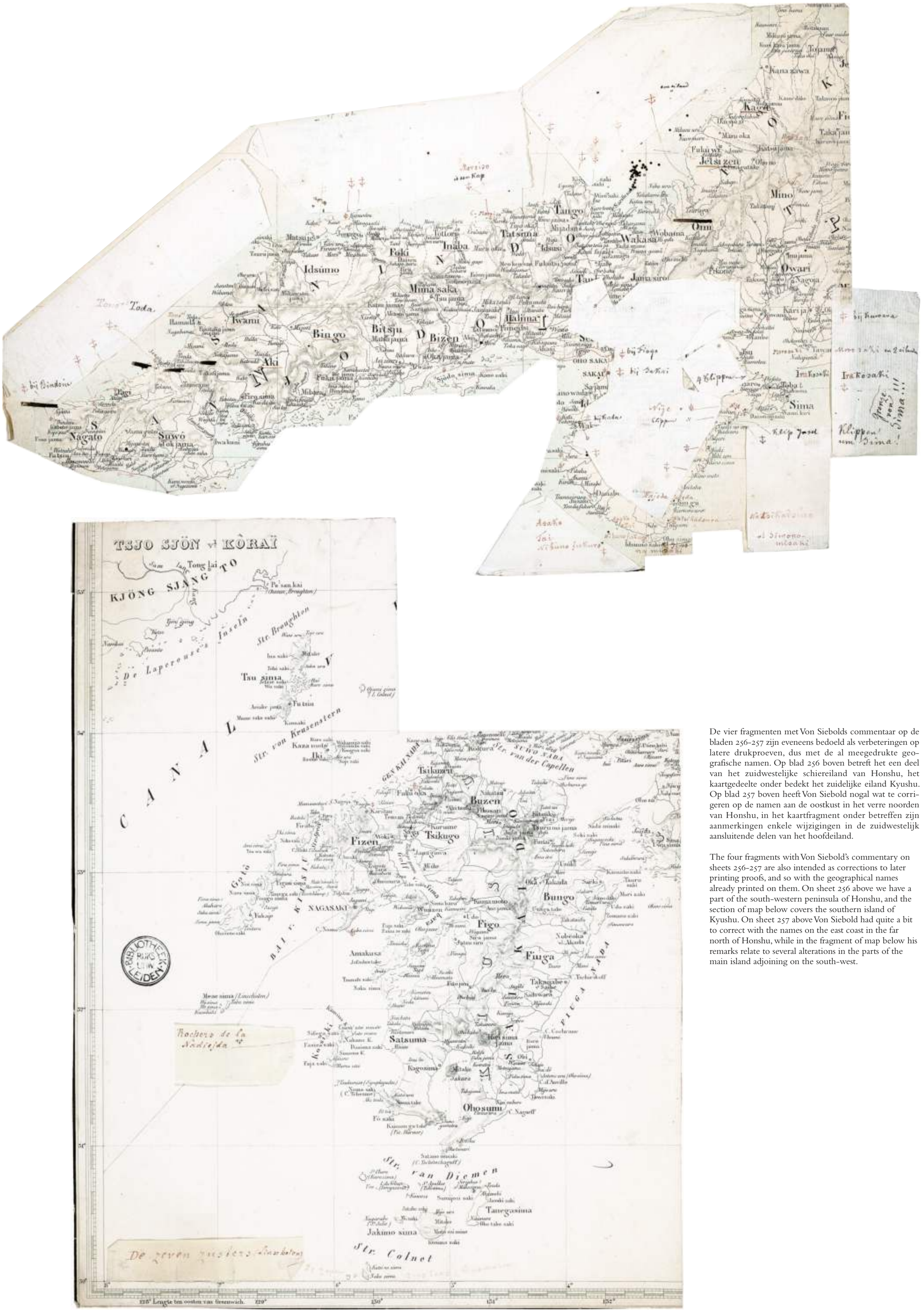

De vier fragmenten met Von Siebolds commentaar op de bladen 256-257 zijn eveneens bedoeld als verbeteringen op latere drukproeven, dus met de al meegedrukte geografische namen. Op blad 256 boven betreft het een deel van het zuidwestelijke schiereiland van Honshu, het kaartgedeelte onder bedekt het zuidelijke eiland Kyushu. Op blad 257 boven heeft Von Siebold nogal wat te corrigeren op de namen aan de oostkust in het verre noorden van Honshu, in het kaartfragment onder betreffen zijn aanmerkingen enkele wijzigingen in de zuidwestelijk aansluitende delen van het hoofdeiland.

The four fragments with Von Siebold's commentary on sheets 256-257 are also intended as corrections to later printing proofs, and so with the geographical names already printed on them. On sheet 256 above we have a part of the south-western peninsula of Honshu, and the section of map below covers the southern island of Kyushu. On sheet 257 above Von Siebold had quite a bit to correct with the names on the east coast in the far north of Honshu, while in the fragment of map below his remarks relate to several alterations in the parts of the main island adjoining on the south-west.

blad 258 boven / sheet 258 above:

British Library, Add. Ms. 34.184 fol. 99.

[Johannes Vingboons, ca. / c. 1660] :

[Kaart van de westkust van Kyushu].

[Chart of the west coast of Kyushu].

Schaalstok van Vijf Duijtsche Mijlen =
[ca. 1 : 1.764.000].
Scale-bar of *Vijf Duijtsche Mijlen* =
[approximately 1 : 1,764,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 16 x 21 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 16 x 21 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Kyushu. Vanwege de ligging van de compagniesfactorij op dit zuidelijkste grote eiland heeft Kyushu, en meer speciaal de westkust met de aanlooproute naar Nagasaki, in de VOC-cartografie logischerwijs meer aandacht gekregen dan de overige delen van Japan. De bladen 258-262 geven een overzicht van de belangrijkste nagelaten Nederlandse en afgeleide kaarten van Kyushu als geheel of van grotere delen daarvan, op de bladen 263-282 gevolgd door de nog beschikbare kaarten, plattegronden en topografische afbeeldingen van Hirado, Nagasaki en Deshima. Op blad 258 boven is inleidend de laatste kaart uit Johannes Vingboons' navigatieatlasje van omstreeks 1660 in de British Library gereproduceerd, die in kenmerkende ruwe weergave de westkust van Kyushu, de voorliggende Goto-eilanden en de toegang tot Nagasaki toont. De beide vergaand overeenkomende navigatiekaarten op de bladen 258 onder en 259 onder, uit de collecties van de Bibliothèque nationale de France en het UK Hydrographic Office, geven ongeveer hetzelfde kustgedeelte in meer detail en op veel groter formaat weer. De datering is mogelijk wat later, uit het laatste kwart van de zeventiende of het begin van de achttiende eeuw. De kaart op blad 259 boven is afkomstig uit de nagelaten reisgeschriften van Engelbert Kaempfer met betrekking tot zijn verblijf in Japan in de jaren 1690-1692, nu in de Sloane Collection in de British Library. Kaempfer tekende hier een weinig gedetailleerde kopie van een Japanse kaart van de eilanden Kyushu en Shikoku, compleet met de bestuurlijke hoofdindeling en de provincienamen in Japanse karakters.

Kyushu. Because of the location of the Company factory on this island, the southernmost large island of Japan, Kyushu and more particularly the west coast with the approach to Nagasaki logically were given more attention than the other parts of Japan in VOC cartography. Sheets 258-262 give a survey of the most important extant Dutch and derived maps of Kyushu as a whole or larger parts of it, followed on sheets 263-282 by the available maps, ground-plans and topographical drawings of Hirado, Nagasaki and Deshima. By way of introduction, on sheet 258 above we reproduce the concluding chart from Johannes Vingboons's navigation atlas from around 1660 in the British Library, which shows in its characteristically rough depiction the west coast of Kyushu, the Goto Islands lying off it, and the entrance to Nagasaki. The two largely corresponding navigation charts on sheets 258 below and 259 below, from the collections of the *Bibliothèque nationale de France* and the UK Hydrographic Office, show approximately the same section of coast in more detail and on a much larger format. The dating is possibly somewhat later, from the last quarter of the seventeenth or the beginning of the eighteenth century. The map on sheet 259 above is taken from the travel papers left by Engelbert Kaempfer relating to his stay in Japan in 1690-1692, now in the Sloane Collection in the British Library. Here Kaempfer drew with little detail a copy of a Japanese map of the islands of Kyushu and Shikoku, complete with the main administrative divisions and the names of the provinces in Japanese characters.

blad 258 onder / sheet 258 below:

Bibliothèque national de France, DCP SH 18 pf. 178 div. 2 p. 2.

[Anoniem, 1675-1700] :
[Anonymous, 1675-1700] :

[Kaart van de westkust van Kyushu en de Goto-eilanden].

[Chart of the west coast of Kyushu and the Goto Islands].

Schaalstok van 8 Duijtsche Mijlen vijfthien voor Een Graadt = [ca. 1 : 195.000].
Scale-bar of *8 Duijtsche Mijlen vijfthien voor Een Graadt* =
[approximately 1 : 195,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 73 x 104 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 73 x 104 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

blad 259 boven / sheet 259 above:

British Library, MS Sloane 3060 fol. 453R.

[Engelbert Kaempfer, 1692] :

[Kaart van Kyushu en Shikoku met de indeling in provincies].

[Map of Kyushu and Shikoku showing provincial divisions].

Schaal: niet aangegeven.
Scale: not indicated.

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 31 x 53 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 31 x 53 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

99
ÇIKOKO
gelegen In 't ge=
biedt Van Iapan
33 gr.
Tosa
Iyo
Sanuki
Awa
Awa
Kii
Kii
Ki
Ki
Bungo
Hiuga
Satsuma
Ocosima
Firando
Gotto
Gotto
Cosima
Tanega
Iacuta
Tosa
Iyo
Sanuki
Awa
Kii

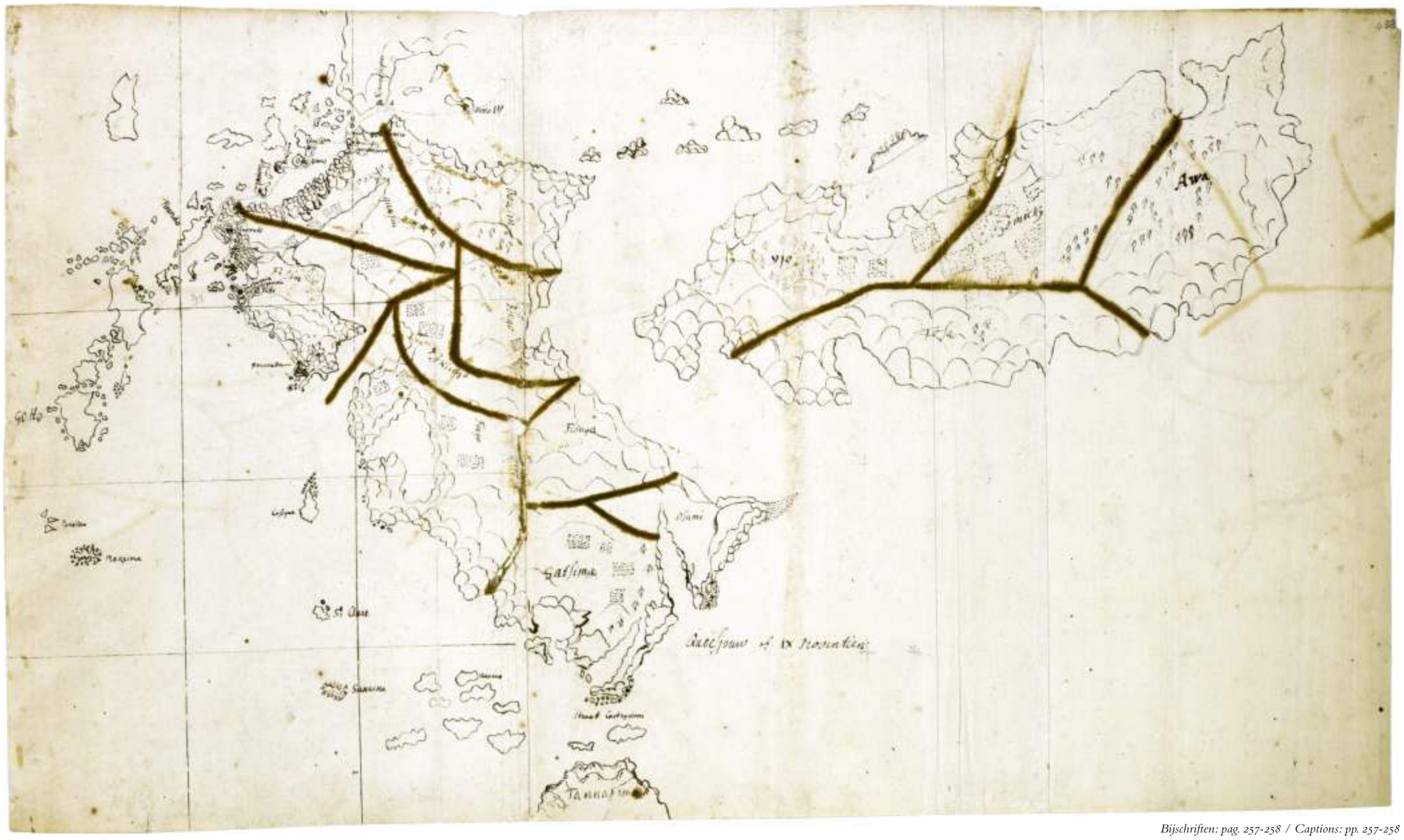

Bijschriften: pag. 257-258 / Captions: pp. 257-258

Bijschriften: pag. 257-258 / Captions: pp. 257-258

blad / sheet 260:

Nationaal Archief, 4.MCAL 5101.

Published according to Act of Parliament by A. Dalrymple, Feb:y 17:th 1792 :
Uitgegeven volgens de wettelijke bepalingen door A. Dalrymple, 17 februari 1792 :

Chart of the S.W. Part / of / Japan / From a Dutch MS.

Kaart van het Zuidwestelijke Gedeelte / van / Japan / naar een Nederlandse Handschriftkaart.

Schaal: niet aangegeven.
Scale: not indicated.

1 kaart : kopergravure op papier, 33,5 x 25,5 cm.
1 map : copperplate engraving on paper, 33.5 x 25.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Tot laat in de achttiende eeuw bleef de kennis omtrent de navigatie in de Japanse wateren voornamelijk een Nederlandse aangelegenheid, die door de Compagnie zoveel mogelijk werd afgeschermd van de openbaarheid. Tegelijkertijd was het de compagniesdienaren niet toegestaan in en om Japan verkenningen uit te voeren en ter plaatse kaarten te vervaardigen of te verwerven, met als gevolg dat in de praktijk ook het Nederlandse kaartbeeld van Japan maar zeer geleidelijk aan verbeterde. De gedrukte kaart van de Goto-eilanden met een deel van de westkust van Kyushu en de toegang tot Nagasaki op blad 260 is daarvan een treffende illustratie. Ze werd blijkens het inschrift geheel onder in 1792 uitgegeven door de eerder genoemde Schotse geograaf, zeevaarder en First Hydrographer van de EIC, Alexander Dalrymple (zie blad 91), als kopie van een niet nader benoemde of gedateerde Nederlandse handschriftkaart. De herkomst van dit origineel is nu niet meer vast te stellen; aannemend dat het een vrij recente kaart betrof, kwam deze wellicht in Britse handen als buit op een van de vele compagniesschepen die in de Vierde Engelse Oorlog (1780-1784) door de Britten werden opgebracht. Vergeleken met de kaarten van hetzelfde gebied van ongeveer een eeuw eerder op de bladen 264 onder en 265 onder is de weergave weliswaar aanzienlijk verbeterd, maar vooral wat verder buiten het vaargebied van de aanlooproute naar Nagasaki, bijvoorbeeld aan de westzijde van de Goto-eilanden, zijn er nog tal van hiaten. Dalrymple werd in 1795 de eerste directeur van het in dat jaar opgerichte Hydrographical Office van de Britse Admiraliteit, waarvan het embleem linksboven in de kaart is opgenomen. Op grond van dit laatste betreft het hier waarschijnlijk een iets latere druk van de kaart, kort na 1795.

Until late in the eighteenth century knowledge of navigation in Japanese waters continued to be a Dutch matter, which the Company hid from public attention as much as possible. At the same time the employees of the Company were not permitted to make explorations in and around Japan and to produce or acquire maps there, with the consequence that in practice the Dutch cartographic image of Japan only improved very gradually. The printed map of the Goto Islands with part of the west coast of Kyushu and the entrance to Nagasaki on sheet 260 is a striking example of this. On the evidence of the inscription at the very bottom, it was published in 1792 by the Scottish geographer, seafarer and First Hydrographer to the EIC, Alexander Dalrymple (see sheet 91), as a copy of a Dutch manuscript map without further name or date. It is no longer possible to determine the origin of this original; assuming that it was a fairly recent map, it could have fallen into British hands as booty on one of the many Company ships that were captured by the British in the Fourth Anglo-Dutch War (1780-1784). Compared with the maps of the same area from about a century earlier on sheets 264 below and 265 below, the depiction is indeed considerably improved, but in particular regarding what lay outside the fairway on the approach route to Nagasaki, for example on the western side of the Goto Islands, there are still many gaps. In 1795 Dalrymple became the first director of the Hydrographical Office set up at the British Admiralty in that year, and its emblem is included on the map at the top left. We therefore probably have here a slightly later print of the map, from shortly after 1795.

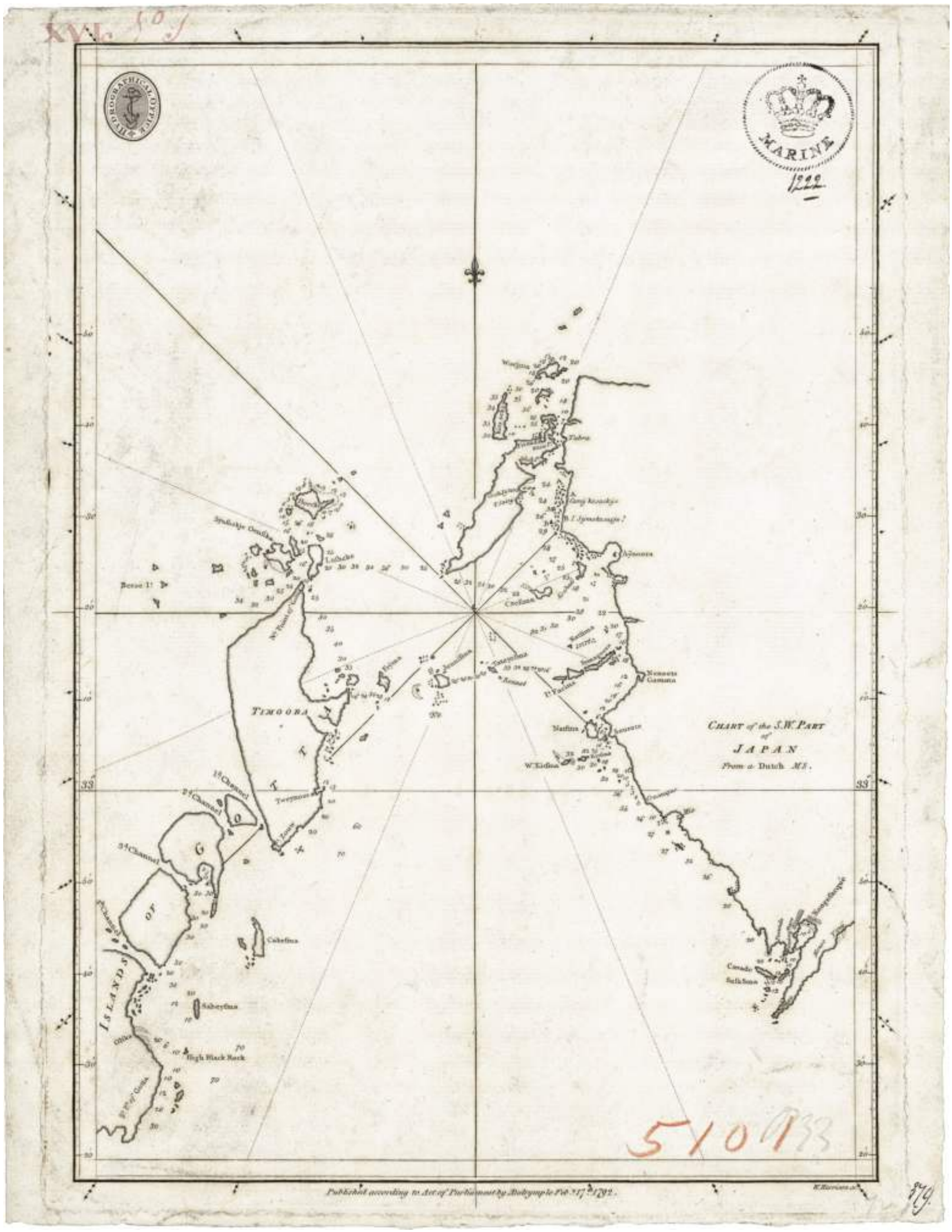

blad / sheet 261:

Nationaal Archief, 4.MIKO J1.10.

Te zamengesteld door Jh:r. Ph. Fr. von Siebold, 1851 :
Compiled by Jh:r. Ph. Fr. von Siebold, 1851 :

Kaart / van de Zuid- en Zuidwest Kust / van / Japan / Kiusiu en de omliggende eilanden [...].

Chart / of the South and South-West Coast / of / Japan / Kyushu and surrounding islands [...].

[inzetkaarten / inset maps]

De Vaarwaters / tusschen de Z.W. Kust van / Kiusiu Firato en de Goto Eilanden / volgens eene Nederlandsche handschriftelyke Kaart / van de zeventiende eeuw.

The Fairways / between the S.W. Coast of / Kyushu, Hirado and the Goto Islands / according to a Dutch manuscript Map / from the seventeenth century.

Sketch of Islands / off the South end of / Japan or Kiusiu / and group of the / Pinnacle Islands / as Seen by / H.M.S. Larne Dec:br 16 & 17 1838 / by Captain Blake.

Schets van Eilanden / buiten het Zuidelijke einde van / Japan of Kyushu / en de groep van de / Pinnacle Islands [Linschoten Eilanden] / zoals Gezien door / H.M.S. Larne 16 & 17 December 1838 / door Captain Blake.

Schaal: niet aangegeven.
Scale: not indicated.

1 kaart + 2 inzetkaarten : steendruk op papier, 72 x 53 cm.
1 map + 2 inset maps : lithography on paper, 72 x 53 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verklaringen: [rechtsonder] een beschrijving, als vervolg van de titel :
Explanations: [lower right] a description, in continuation of the title :

Volgens oorspronkelyk Japansche Kaarten en uit de / berigten en opnamen van Zeevaarders en eigen waarnemingen / te zamengesteld door Jh:r. Ph. Fr. von Siebold / 1851.

[rechtsboven] een verklaring van enkele Japanse woorden en een legenda bij 3 kaartsymbolen :
[upper right] an explanation of some Japanese words and a key to 3 cartographic symbols :

Beteekenis van eenige Jap. Woorden.

Jam, san = Berg.	Sima = Eiland.
Take = Piek.	Se = Rots.
Mine = Piek.	Fama = Strand.
Mitake = Piek.	Ura = Bogt.
Saki = Kaap.	Minato, tsu = Haven.
Misaki = Kaap.	Mura = Dorp.
Fana, hana = Hoek.	Sedo = Kanaal.
Kawa, gawa = Rivier.	Umi, nada = Zee.

[kaartsymbolen / cartographic symbols]

Wacht of uitkijk.
Haven of Ankerplaats.
Grensscheiding.

Philipp Franz von Siebold gebruikte dezelfde kaart van Dalrymple uit 1792 nog in 1851 als inzet bij de grote kaart no. 10 van de westkust van Kyushu in zijn *Atlas von Land- und Seekarten vom Japanischen Reiche*, afgebeeld op blad 261, echter uitsluitend met een verwijzing naar een 'Nederlandsche handschriftelyke Kaart van de zeventiende eeuw'. Die hoogstwaarschijnlijk onjuiste datering doet vermoeden dat hij het origineel nooit onder ogen heeft gehad. Het tweede inzetkaartje geeft de noordelijkste van de Linschoten-eilanden (Tokara-retto) weer zoals deze in 1838 werden waargenomen op het Britse marineschip HMS *Larne*. Von Siebolds hoofdkaart, opnieuw deels gebaseerd op Japanse kaarten, is weer van uitzonderlijk goede kwaliteit in vergelijking met alles wat voordien in het Westen aan kaartenmateriaal met betrekking tot dit meest westelijke deel van Japan was vervaardigd.

Zijn *Atlas* bevat een bijlage met kopie-afbeeldingen van Japanse kaarten uit de vroege negentiende eeuw die hem bij zijn eigen werk mede als voorbeeld hebben gediend, onder de titel *Insularum Japonicarum / Tabulae Geographicae / Secundum Opus / Nippon Jo Tsi Ro Tei Sen Tsu*. De eerste kaart daarin, van het gehele eiland Kyushu en het aangrenzende westelijkste deel van Honshu, is hier aansluitend gereproduceerd op blad 262.

In 1851 Philipp Franz von Siebold was still using the same map by Dalrymple from 1792 as an inset in the large map no. 10 of the west coast of Kyushu in his *Atlas von Land- und Seekarten vom Japanischen Reiche* which is shown on sheet 261, but with merely a reference to a 'Dutch manuscript map of the seventeenth century'. This very probably incorrect dating makes us assume that he never saw the original. The second inset map shows the northernmost of the Linschoten Islands (Tokara Retto) as these were observed in 1838 on the British navy ship *Larne*. Von Siebold's main map, once more partly based on Japanese maps, is again of exceptionally high quality in comparison with everything previously produced in the West in the way of map material relating to this most westerly part of Japan. His *Atlas* contains an annexe with copies of Japanese maps from the early nineteenth century that to some extent served him as models for his own work, with the title *Insularum Japonicarum / Tabulae Geographicae / Secundum Opus / Nippon Jo Tsi Ro Tei Sen Tsu*. The first map in this, of the whole island of Kyushu and the neighbouring western part of Honshu, is reproduced here as next item on sheet 262.

DE VAARWATERS
tusschen de Z.W. Kust van
KIUSIU FIRATÔ EN DE GOTÔ EILANDEN
volgens eene Nederlandsche handschriftelijke Kaart
van de zeevaarende vrouw.

Golf van Simabara

Baai van Ohosima

Baai van Kagosima

Str. van Diemen

Str. Colnett

Van Speyk Eilanden

Van Kuffler Eilanden

Van Goltstein Eilanden

Van Kinsbergen Eilanden

Pinnacle Islands

SKETCH OF ISLANDS
off the South end of
JAPAN OR KIUSIU
and group of the
PINNACLE ISLANDS
by Capt. Sir
H. M. S. Larne Dec.r March 1838
BY CAPTAIN BLAKE

BLAAD
van de Zuid-en Zuidwest kust
VAN
JAPAN
KIUSIU EN DE OMLIGGENDE EILANDEN
volgens de laatstelijk Japansche kaarten en uit de
berigten en opmetingen van verschillende zeevarenden
te zamengesteld door
Jhr. Ph. Fr. von Siebold
1838.

NIPPON 1.

INSULARUM JAPONICARUM

TABULAE GEOGRAPHICAE

SECUNDUM OPUS

NIPPON JO TSI RO TKI SEN TSU

TAB. I.

KIUSIU INSULAM

CUM ADJACENTIBUS MINORIBUS ET

INSULAM NIPPON

PARTEM OCCIDENTALEM REPRAESENTANS

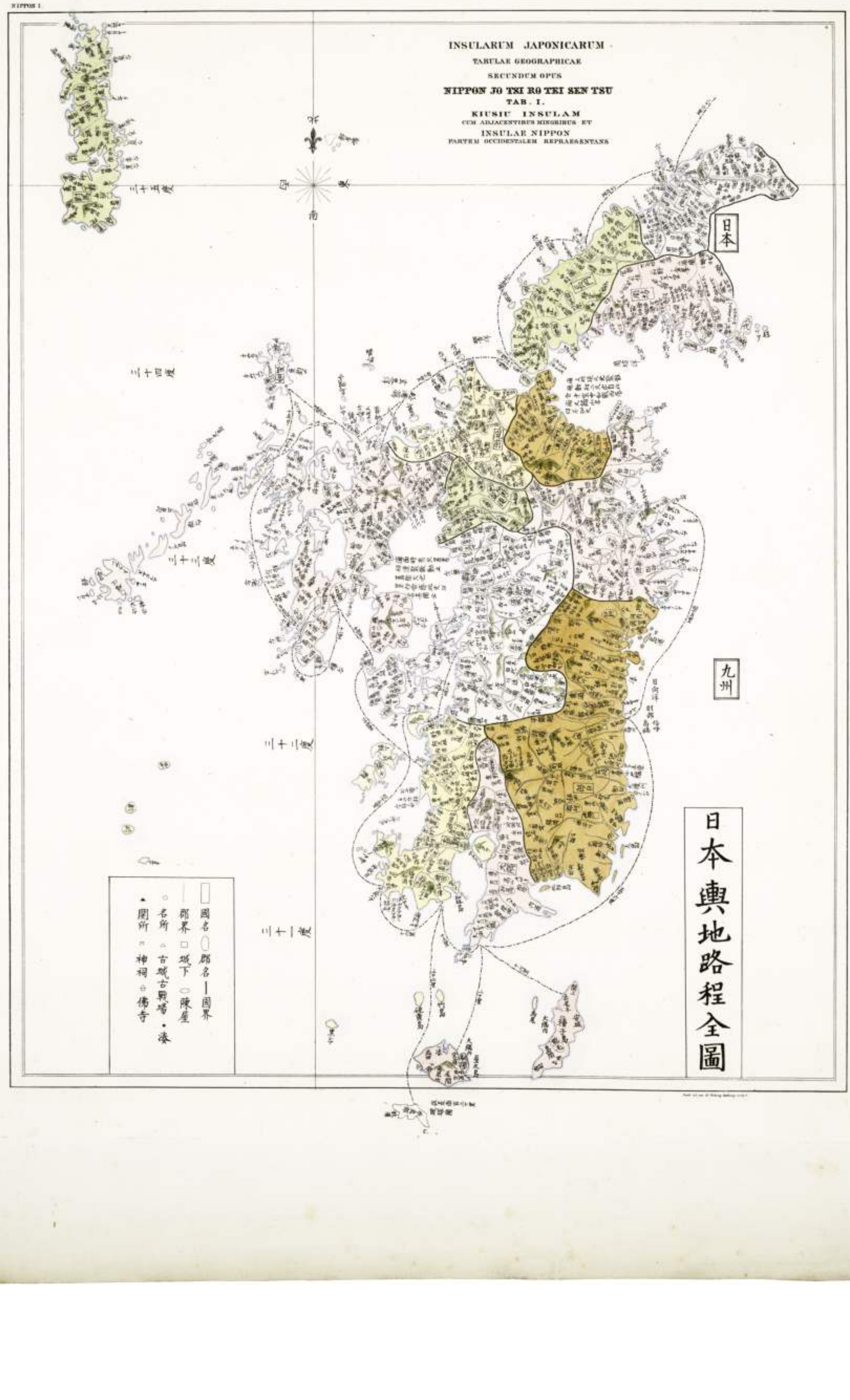

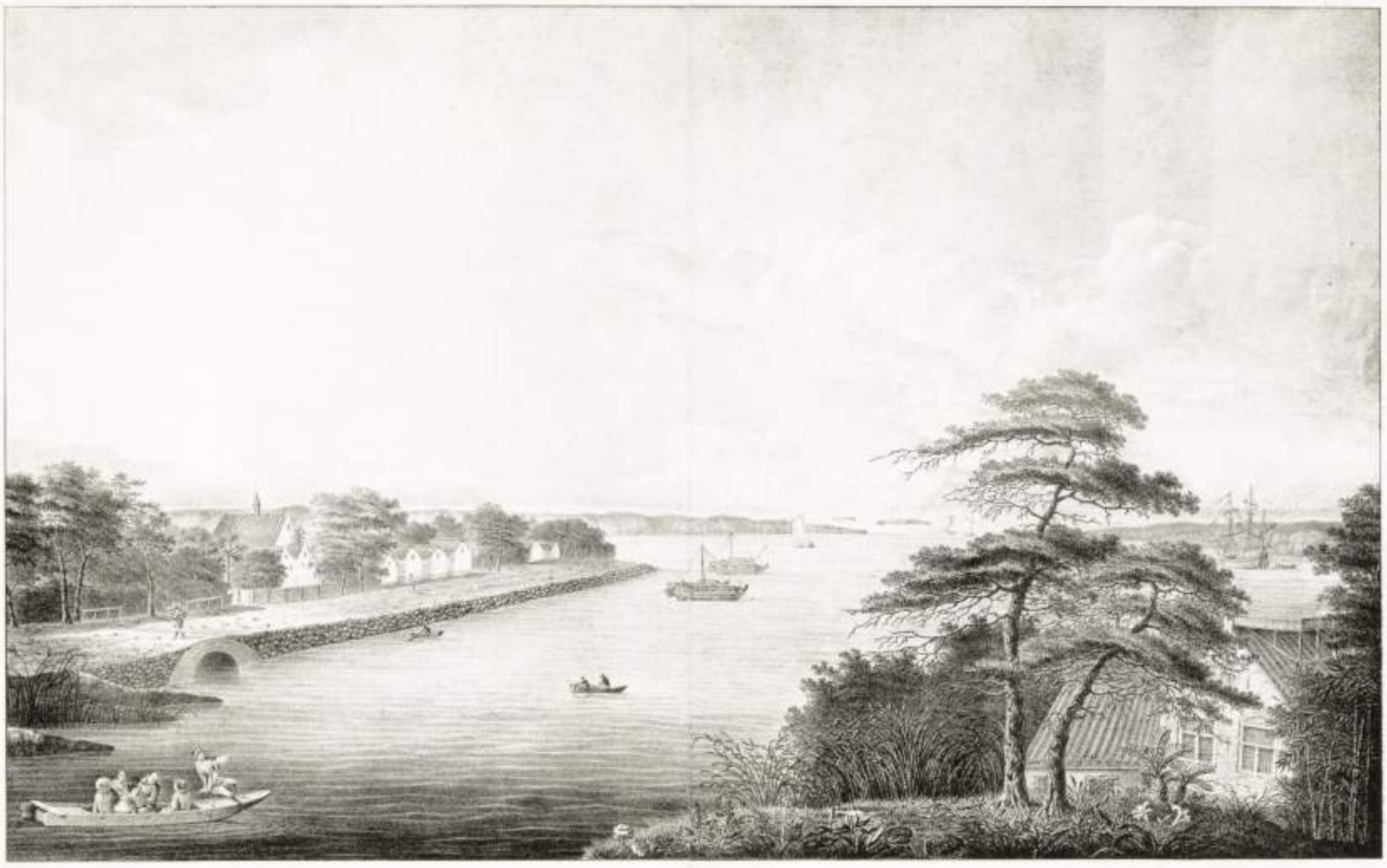

FACTORY DER NEDERLANDERS OP FIRATO.

Factorie der Nederlander auf Firato
1609 - 1641.

blad / sheet 262:

Nationaal Archief, 4.MIKO J1.TAB1.

[Philipp Franz von Siebold, 1851] :

Tab I. / Kiusiu Insulam / Cum Adjacentibus Minoribus et / Insulae Nippon / Partem Occidentalem Repraesentans.

Kaart I. / Het Eiland Kyushu / Met Nabijgelegen Kleinere Delen / en het Westelijke Gedeelte / van het Eiland Honshu.

Chart I. / The Island of Kyushu / With its Adjacent Minor Parts / and the Western Part / of the Island of Honshu.

Schaal: niet aangegeven.
Scale: not indicated.

1 kaart : steendruk op papier, gekleurd, 72 x 53 cm.
1 map : lithography on paper, coloured, 72 x 53 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Hirado. Van de eerste Nederlandse factorij in Japan, die van 1609 tot 1641 was gevestigd in de havenplaats Hirado ('Firando') op het gelijknamige eiland aan de noordwestkust van Kyushu, is nauwelijks enig authentiek kaart- of beeldmateriaal in manuscript bewaard gebleven. Het enige min of meer betrouwbare aanzicht van de stad en de loge is in feite de kopietekening van ca. 1695 naar een origineel uit 1621 in de grote overzichtsatlas van Isaak de Graaf (Deel I: *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam*, II-40c). Op blad 263 boven is bij wijze van curiositeit een lithografie uit het eerste deel van Von Siebolds *Nippon* gereproduceerd, die Hirado in de romantisch-historiserende trend van die tijd voorstelt als een Hollands dorp compleet met kerkje en rode pannendaken. De afbeelding daaronder is een plattegrond van het nieuwe compagniespakhuis in Hirado uit 1639 met de gewraakte 'christelijke' jaartalsteen in de gevel, waarvan de uitvoering aanleiding werd voor een conflict met de plaatselijke Japanse autoriteiten. Nadat het pakhuis in 1640 noodgedwongen weer was afgebroken, werd deze affaire in het jaar daarop mede een factor in de beslissing van het shogunaat om de factorij in haar geheel te doen verplaatsen naar Nagasaki, waar de buitenlandse vestiging onder strakker toezicht gehouden kon worden. Het hier gereproduceede plan dateert waarschijnlijk van na de afbraak van het pakhuis.

Hirado. Scarcely any authentic map or view in manuscript has been preserved of the first Dutch factory in Japan, which was set up from 1609 to 1641 in the port of Hirado (*Firando*) on the island of the same name on the north-west coast of Kyushu. The only more or less reliable view of the town and lodge is in fact the drawing from about 1695 copied from an original from 1621 in the large general atlas by Isaak de Graaf (Volume I: *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam*, II-40c). By way of curiosity on sheet 263 above a lithograph out of the first volume of Von Siebold's *Nippon* has been reproduced that represents Hirado in the romantic semi-historical style of the time as a Dutch village complete with little church and red roof-tiles. The image below it is a ground-plan of the new Company warehouse in Hirado from 1639, with the disputed 'Christian' year-stone in the gable, the execution of which was cause for conflict with the local Japanese authorities. After the warehouse had of necessity been pulled down in 1640, the next year this affair was a contributing factor in the Shogunate's decision to have the factory in its entirety moved to Nagasaki, where the foreign establishment could be kept under closer supervision. The plan reproduced here probably dates from after the warehouse was demolished.

blad 263 boven / sheet 263 above:

Maritiem Museum Rotterdam, P486.

W. van Groenewoud, [1832] :

Factory der Nederlanders op Firato. / Factorie der Niederländer auf Firato. / 1609-1641.

Trading Post of the Dutch at Hirado. / 1609-1641.

Steendruk op papier, 26,5 x 43 cm.
Lithography on paper, 26.5 x 53 cm.

blad 263 onder / sheet 263 below:

Nationaal Archief, 1.04.21 1604.

[Anoniem, 1641-1642] :
[Anonymous, 1641-1642] :

[Plattegrond van het nieuwe pakhuis in Hirado 1638].

[Plan of the new warehouse at Hirado 1638].

(vervolg op pag. 264 / continued on p. 264)

(vervolg van pag. 263 / continued from p. 263)

Schaal: niet aangegeven.
Scale: not indicated.

1 kaart : ms op papier, 38 x 96 cm.
1 map : ms on paper, 38 x 96 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechts.
Orientation: north is right.

Verklaringen: [rechtsboven en rondom] diverse technische aantekeningen, onder meer m.b.t. de plaatsing van vensters, geen transcriptie.
Explanations: [upper right and all round] various technical notes, among others regarding the placing of the windows, not transcribed.

blad / sheet 264:

Bibliothèque national de France, DCP SH 18 pf. 178 div. 3 p. 6.

[Anoniem, 1690-1700] :
[Anonymous, 1690-1700] :

[Kaart van de noordwestkust van Kyushu met de baai van Nagasaki].

[Chart of the north-west coast of Kyushu with Nagasaki Bay].

Schaal: Graedt ende oock Mijl Schael, [11 Duitse mijlen] = [ca. 1 : 605.000].
Scale: *Graedt ende oock Mijl Schael*, [*11 Duitse mijlen*] = [approximately 1 : 605,000].

1 kaart : ms op perkament, gekleurd, 57 x 45 cm.
1 map : ms on vellum, coloured, 57 x 45 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Nagasaki en Deshima. De anonieme en weinig nauwkeurige compagnieskaart van de baai van Nagasaki met aangrenzende kusten op blad 264 uit de Bibliothèqe nationale de France vermeldt iets oostelijk van het herkenbaar ingetekende eilandje Deshima de aanwezigheid van ''t Chinese Quartier', dus van de Chinese handelswijk in Nagasaki. Deze werd in 1688 aangewezen als verplichte verblijfplaats voor de Chinese kooplieden, zoals Deshima sinds 1641 het afgesloten onderkomen van de Nederlanders was. Op grond van deze aantekening kan de kaart in het laatst van de zeventiende eeuw gedateerd worden. De iets meer waarheidsgetrouwe gedrukte kaart van de Britse Admiraliteit op blad 265 boven, weer van Alexander Dalrymple en voor het eerst uitgebracht in 1788, is volgens de verklaring bij de titel gebaseerd op een oude maar niet nader benoemde (Nederlandse) handschriftkaart die in 1762 aan hem ter hand werd gesteld door een kapitein Alexander Hume. Deshima, met Nederlandse vlag, is hier nogal onrealistisch voorgesteld als een fort in de baai van Nagasaki. Dalrymples kaart is overigens vrijwel identiek aan de gedrukte kaart van de toegang tot Nagasaki die vanaf 1753 in de zeeatlassen van de firma Van Keulen verscheen. De eerste werkelijk betrouwbare kaart van de baai van Nagasaki was die Philipp Franz von Siebold uit 1828, hier op blad 265 onder, die ook voorkomt als inzet op zijn grote overzichtskaart van Honshu, Shikoku en Kyushu op de bladen 252-253. De aparte versie, kaart no. 7 in Von Siebolds *Atlas* van 1851, is aangevuld met een aanzicht van de baai en een plattegrond van Deshima in 1828, het laatste jaar van Von Siebolds eerste verblijf in Japan.

Nagasaki and Deshima. The anonymous and not very accurate Company map of the bay of Nagasaki with the adjacent coasts on sheet 264 from the *Bibliothèque nationale de France* mentions a little to the east of the recognizable little island of Deshima the presence of *'t Chinese Quartier*, that is, the Chinese trading quarter in Nagasaki. In 1688 this was designated as compulsory residence for the Chinese merchants, just as Deshima had been the closed accommodation for the Dutch since 1641. On the basis of this note the map can be dated to the latter part of the seventeenth century. The somewhat more faithful printed map from the British Admirality to be seen on sheet 265 above, again by Alexander Dalrymple and first brought out in 1788, is according to the statement under the title based on an old, but not specified, (Dutch) manuscript map that was given to him in 1762 by a Captain Alexander Hume. Here Deshima, with its Dutch flag, is depicted rather unrealistically as a fort in the bay of Nagasaki. Otherwise Dalrymple's map is practically identical to the printed map of the entrance to Nagasaki that appeared in the Van Keulen sea atlases from 1753. The first truly reliable map of Nagasaki Bay was the one by Philipp Franz von Siebold from 1828, here to be seen on sheet 265 below, that also occurs as an inset on his large general map of Honshu, Shikoku and Kyushu on sheets 252-253. The separate version, map no. 12 in Von Siebold's Atlas of 1851, is complemented with a view of the bay and a ground-plan of Deshima in 1828, the last year of Von Siebold's first stay in Japan.

blad 265 above / sheet 265 above:

Nationaal Archief, 4.MCAL 5108.

Published according to Act of Parliament by A. Dalrymple, August 31st 1788 :
Uitgegeven volgens de wettelijke bepalingen door A. Dalrymple, 31 augustus 1788 :

Plan of the Harbour / of / Nangasaky in Japan / From an Antient MS. [...].

Kaart van de Haven / van / Nagasaki in Japan / Naar een Oude Handschriftkaart [...].

Schaal: niet aangegeven.
Scale: not indicated.

1 kaart : kopergravure op papier, 33,5 x 25,5 cm.
1 map : copperplate engraving on paper, 33.5 x 25.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

Verklaringen: [linksboven] een beschrijving, als vervolg van de titel :
Explanations: [upper left] a description, in continuation of the title :

From an Antient MS. comunicated in 1762 / by Capt. Alexander Hume / to Whom This Plate is inscribed / by / His most obliged / A. Dalrymple.

blad 265 onder / sheet 265 below:

Nationaal Archief, 4.MIKO J1.7.

Opgenomen door Ph. Fr. von Siebold, 1828 :
Surveyed by Ph. Fr. von Siebold, 1828 :

De Baai / van / Nagasaki.

The Bay / of/ Nagasaki.

[inzetkaart / inset map]

Nederlandsche Factorij / Dezima. / 1828.

Dutch Trading Post / Deshima. / 1828.

[profiel / profile]

Haven van Nagasaki.

Harbour of Nagasaki.

Schaal: niet aangegeven.
Scale: not indicated.

1 kaart + 1 inzetkaart + 1 profiel : steendruk op papier, gekleurd, 72 x 53 cm.
1 map + 1 inset map + 1 profile : lithography on paper, coloured, 72 x 53 cm.

Oriëntatie: het noorden is links, rechtsonder.
Orientation: north is left, lower right.

Verklaringen: [linksonder, rechtsonder] een verklaring bij 2 tekeningen :
Explanations: [lower left, lower right] an explanation with 2 drawings :

Vlaggen van Fizen.
Vlaggen van Tsikuzen.

[linksboven, inzetkaart] een legenda bij de letters a t/m o :
[upper left, inset map] a key to the letters a to o :

a. Waterpoort en Wachthuis.
b. Landpoort en Wachthuis.
c. Vlaggestok.
d. Woonhuis en bijgebouwen van het Opperhoofd van den Nederl: handel te Japan.
e. Woonhuizen der Nederlandsche ambtenaren.
f. Woonhuizen voor de gezagvoerders der Nederl. schepen.
g. Woonhuizen van Jap. ambtenaren.
h. De vergaderplaats der Jap: tolken.
i. De verblyfplaats voor Japansche hooge ambtenaren.
j. Brandgereedschappen.
k. Wachthuisjes der Japanners.
l. Pakhuizen.
m. Stallen.
n. De plantentuin.
o. De moestuin.

XVI. fo 2

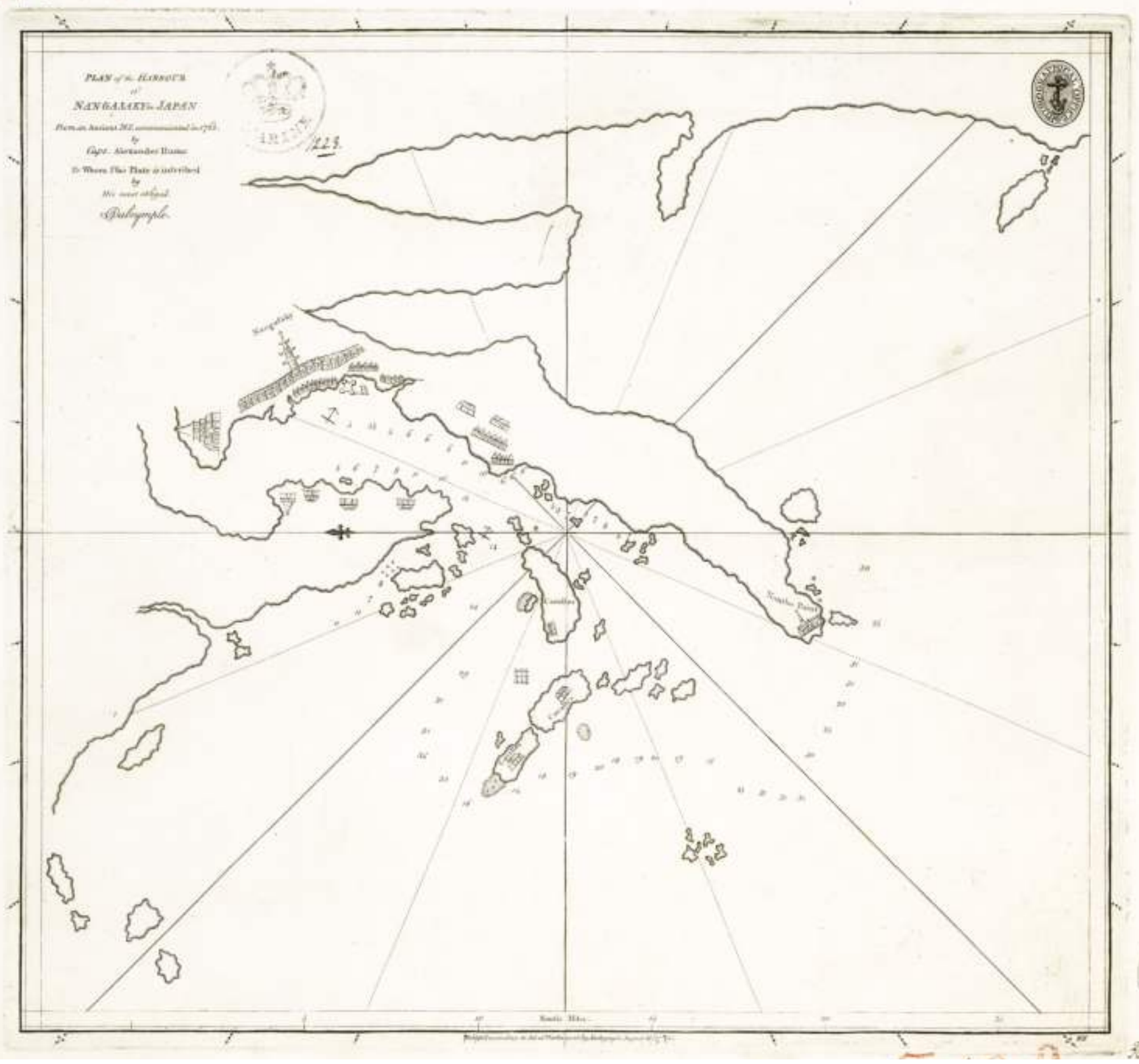
PLAN of the HARBOUR
of
NANGASAKI in JAPAN
From an Original MS. communicated in 1795
by
Capt. Alexander Hume
To Whom This Plate is inscribed
by
His most obliged
Dalrymple.
Nangasaki
Kosaki Point

Nederlandsche Factorij
DEZIMA.
DE BAAI
van
Nangasaki
Opgenomen door
PH. FR. VON SIEBOLD
1828
NAGASAKI
Baai van Obamura
Oosaki
Kawasaki
Nagayo
Tokitsu
Tawaraki
Omoura
HAVEN VAN NAGASAKI.

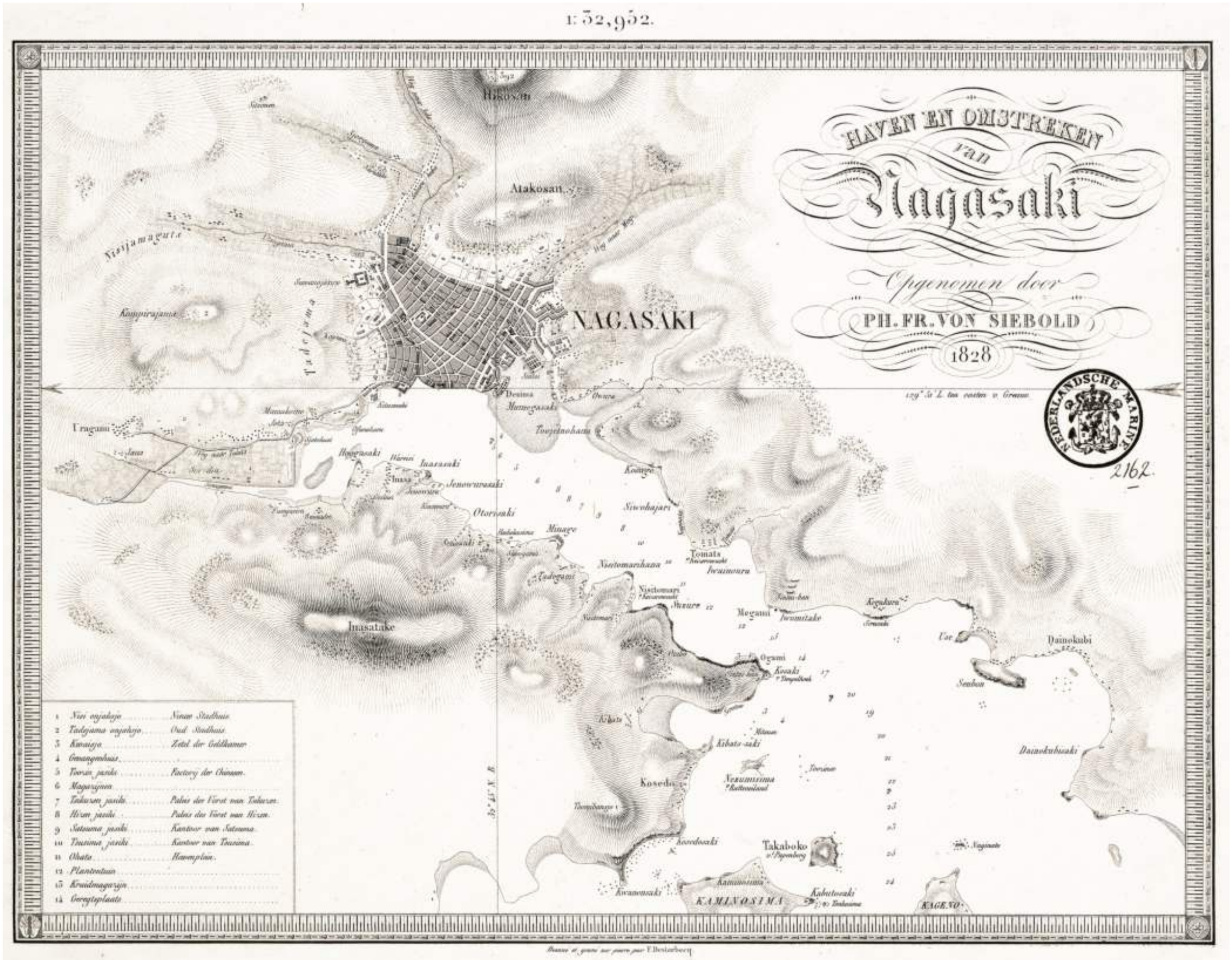

blad 266 boven / sheet 266 above:

Nationaal Archief, 4.MCAL 5110.

Opgenomen door Ph. Fr. von Siebold, 1828 :
Surveyed by Ph. Fr. von Siebold, 1828 :

Haven en Omstreken / van / Nagasaki.

Harbour and Environs / of/ Nagasaki.

Schaal: niet aangegeven.
Scale: not indicated.

1 kaart : steendruk op papier, 38 x 59,5 cm.
1 map : lithography on paper, 38 x 59.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

Verklaringen: [linksonder] een legenda bij de nummers 1 t/m 14 :
Explanations: [lower left] a key to the numbers 1 to 14 :

1. Nisi onjaksjo ... Nieuw Stadhuis.
2. Tadejama onjaksjo ... Oud Stadhuis.
3. Kwaisjo ... Zetel der Geldkamer.
4. Gevangenhuis.
5. Toozin jasiki ... Factorij der Chinesen.
6. Magazijnen.
7. Tsikuzen jasiki ... Paleis des Vorst van Tsikuzen.
8. Hizen jasiki ... Paleis des Vorst van Hizen.
9. Satsuma jasiki ... Kantoor van Satsuma.
10. Tsusima jasiki ... Kantoor van Tsusima.
11. Ohato ... Havenplein.
12. Plantentuin.
13. Kruidmagazijn.
14. Geregtsplaats.

Op blad 266 boven is het vervolg op de vorige kaart van Philipp Franz von Siebold uit zijn *Atlas* gereproduceerd, een grotere weergave van de stad Nagasaki met de baai en directe omgeving uit 1828 die in 1835 al als afzonderlijke uitgave verscheen bij de Weduwe Hulst van Keulen in Amsterdam. Deze eerste topografisch correcte westerse plattegrond van Nagasaki toont behalve een aantal benoemde gebouwen in de stad zelf, waaronder de kantoren van de provinciaal gouverneurs van Tsikuzen en Hizen (7, 8, zie de vlaggen op de kaart op blad 265 onder), ook objecten buiten de stad. Interessant in dit verband is onder meer Von Siebolds vermelding van het gehucht Narutaki ten noordoosten van Nagasaki, waar hij in 1823 zijn beroemd geworden kliniek annex school voor Japanse artsen mocht openen en in dat jaar ook de eerste inentingen met koepokken onder de bevolking verrichtte. Op zijn kaart is verder goed te zien dat de eilandjes Deshima en Shinchi met respectievelijk de Nederlandse en Chinese factorij beide op een uitgestrekte ondiepte lagen. Sinds de late negentiende eeuw is deze stapsgewijs drooggelegd en bij het stadsgebied getrokken, zodat de restanten van de oude buitenlandse vestigingen tegenwoordig temidden van moderne bebouwing zijn gelegen.

On sheet 226 above the continuation of the previous map by Philipp Franz von Siebold from his *Atlas* is reproduced, a larger depiction of the town of Nagasaki with the bay and direct environs from 1828, which was published separately by the Weduwe Hulst van Keulen in Amsterdam in 1835. Apart from a number of named buildings in the town itself, including the offices of the provincial governors of Tsikuzen and Hizen (7, 8, see the flags on the map of sheet 265 below), this first topographically correct Western ground-plan of Nagasaki also shows objects outside the town. In this connection, Von Siebold's mention of the hamlet of Narutaki to the north-east of Nagasaki is interesting, as he was allowed to open his famous clinic cum school for Japenese doctors there in 1823, and in that year carried out the first vaccinations with cowpox among the population. On his map it can also clearly be seen that the little islands of Deshima and Shinchi with their Dutch and Chinese factories both lay on a wide shoal. From the late nineteenth century this was gradually filled in and added to the area of the town, so that the remains of the foreign settlements today are located in the midst of modern building.

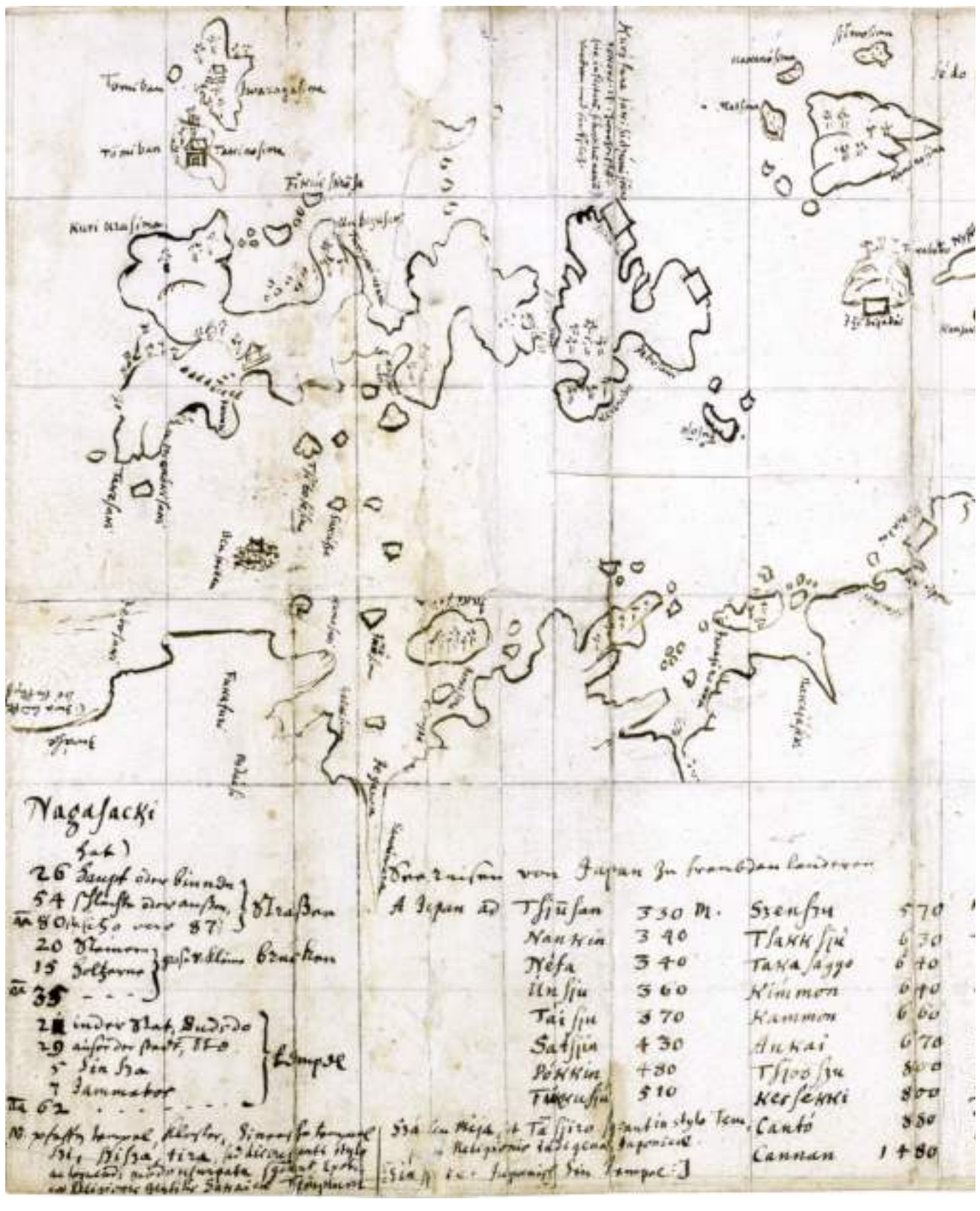

bladen 266 onder - 267 onder / sheets 266 below - 267 below:

British Library, MS Sloane 3060 fol. 466R.

[Engelbert Kaempfer, 1692] :

[Kaart van Nagasaki en zijn baai].

[Map of Nagasaki and its bay].

Schaal: niet aangegeven.
Scale: not indicated.

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 23 x 53 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 23 x 53 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechts.
Orientation: north is right.

Verklaringen: [boven, linksonder, rechtsonder] diverse beschrijvingen en aantekeningen, geen transcriptie.
Explanations: [above, lower left, lower right] various descriptions and notes, not transcribed.

Bijna 140 jaar voor Von Siebold, tijdens zijn verblijf op Deshima in de jaren 1690-1692, vervaardigde ook Engelbert Kaempfer al een kaart van Nagasaki en de baai, die hier is afgebeeld op blad 266 onder. Zijn versie is overduidelijk een kopie van een Japanse plattegrond, die in origineel tezamen met zijn reisgeschriften nu in het bezit van de British Library is. Zowel op de oorspronkelijke kaart als op Kaempfers kopie is nog niet het Chinese factorijeiland afgebeeld, zodat de weergegeven situatie die van voor 1688 moet zijn. Goed herkenbaar zijn Deshima en de twee 'keizerswachten' verder zeewaarts aan de baai (hier te groot en te dicht bij de stad getekend), die de toegang tot Nagasaki bewaakten. In de hier verder niet getranscribeerde annotatie noemt Kaempfer onder meer de onderscheiden stadsdistricten van Nagasaki met hun geschatte inwoneraantallen.

Almost 140 years before Von Siebold, during his stay on Deshima in the years 1690-1692 Engelbert Kaempfer had also produced a map of Nagasaki and the bay, which is shown here on sheet 266 below. His version is quite clearly a copy from a Japanese ground-plan, which in the original together with his travel writings is now in the possession of the British Library. Neither on the original map nor on Kaempfer's copy is the Chinese factory island yet shown, so that the situation depicted must be that from before 1688. Deshima and the two fortifications further seawards on the bay (here drawn too big and too close to the town) that guarded access to Nagasaki can clearly be made out. In the annotation, not transcribed here, Kaempfer mentions such things as the distinct districts of the town and their estimated number of inhabitants.

blad 267 boven / sheet 267 above:

Maritiem Museum Rotterdam.

[Anoniem, Japans, 1647] :
[Anonymous, Japanese, 1647] :

[Kaart van de baai van Nagasaki met de blokkade van 1647].

[Map of Nagasaki Bay with the blockade of 1647].

Schaal: niet aangegeven.
Scale: not indicated.

1 kaart : ms op Japans papier, gekleurd, 72,5 x 148,5 cm.
1 map : ms on Japanese paper, coloured, 72.5 x 148.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is links.
Orientation: north is left.

De bijzondere Japanse kaart op blad 267 boven beeldt de gebeurtenissen van 1647 in Nagasaki uit, toen een Portugees gezantschap uit Macao onder aanvoering van Gonçalo de Siqueira de Souza via deze haven een laatste poging deed om toegang te krijgen tot de shogun in Edo, in de hoop opnieuw een handelsloge in Japan te kunnen vestigen. Bij aankomst in de baai op 26 juli van dat jaar werden de twee Portugese schepen (midden) en ook twee compagnieschepen die daar toen voor anker lagen, het *Witte Paard* en de *Witte Valk* (links), door de Japanners terstond van open zee afgesneden met behulp van een drijvende barrière (iets rechts van het midden). De Souza kreeg pas op 29 augustus van de plaatselijke autoriteiten definitief bericht dat hem niet zou worden toegestaan naar Edo af te reizen, waarna het nog tot 14 september duurde voor hij ten slotte met zijn schepen mocht vertrekken – ongedeerd en met behoud van alle bezittingen, maar met de duidelijke waarschuwing dat elke volgende Portugese poging om Japan binnen te komen met de dood van alle betrokkenen zou worden bestraft.

The remarkable Japanese map on sheet 267 above depicts the events of 1647 in Nagasaki, when a Portuguese mission from Macau led by Gonçalo de Siqueira de Souza made a final attempt to gain access to the shogun in Edo through this port, once more in the hope of setting up a trading post in Japan. When they arrived in the bay on 26 July of that year the two Portuguese ships (centre) and also two Company ships that were lying at anchor there, the *Witte Paard* and the *Witte Valk* (left), were immediately cut off from the open sea by means of a floating barrier (a little to the right of centre). Only on 29 August did De Souza get definite news from the local authorities that he would not be permitted to travel to Edo, after which it was not until 14 September that he and his ships were allowed to leave – unharmed and retaining all their possessions, but with the clear warning that any future attempt by the Portuguese to enter Japan would be punished with the death of all concerned.

blad 268 boven / sheet 268 above:

Österreichische Nationalbibliothek, Atlas Blaeu-Van der Hem 41:24.

[Johannes Vingboons, 1665-1670] :

[De Stadt Nangasacky] / met het Eylandt Schissima in Iapon.

[The City of Nagasaki] / with the Island of Deshima in Japan.

Aquareltekening in vogelvluchtperspectief op papier, gekleurd, 56 x 91 cm.
Water-colour drawing in bird's-eye perspective on paper, coloured, 56 x 91 cm.

Oriëntatie: het noorden is linksboven.
Orientation: north is upper left.

blad 268 onder / sheet 268 below:

Forschungsbibliothek Gotha, Chart B. 533 fols. 297V-298R.

[Caspar Schmalkalden, 1650-1665] :

Die Stadt Nangasacqui in Japan samst / der Insel Kisma.

De Stad Nagasaki in Japan met / het Eiland Deshima.

The City of Nagasaki in Japan / with the Island of Deshima.

Aquareltekening in vogelvluchtperspectief op papier, gekleurd, 19,5 x 30 cm.
Water-colour drawing in bird's-eye perspective on paper, coloured, 19.5 x 30 cm.

Oriëntatie: het noorden is linksboven.
Orientation: north is upper left.

De aanzichten van de baai van Nagasaki en Deshima in vogelvluchtperspectief op blad 268, boven door Johannes Vingboons voor de atlas van Laurens van der Hem en onder uit het reisverslag van Caspar Schmalkalden, zijn overduidelijk verwant en gaan mogelijk beide terug op een Japans origineel van omstreeks 1650 of iets eerder. Schmalkalden verbleef in 1650 enkele maanden op Deshima en is toen wellicht in de gelegenheid geweest om Japanse tekeningen te kopiëren, maar het is ook goed denkbaar dat hij pas in de jaren na terugkomst in de Republiek voor het eerst met deze afbeelding in aanraking kwam en deze vervolgens aan zijn manuscript heeft toegevoegd. De twee panoramatekeningen van de stad Nagasaki en de baai vanuit het noorden door Kawahara Keiga op blad 269 zijn vrijwel identiek van voorstelling, maar geven volgens de titels verschillende gebeurtenissen weer. De tekening boven uit de kaartenverzameling van het Nationaal Archief in Den Haag betreft blijkens het onderschrift het verblijf in de baai van de Nederlandse schepen *Vasco da Gama* en *Johanna Elisabeth* in augustus 1825. Bij de andere, uit de collectie van het Maritiem Museum Rotterdam, gaat het om de schepen *Arinus Marinus* en *Ida Aleyda*, ca. 1820. Alle vier de genoemde schepen waren particuliere fregatschepen voor de koopvaardij in tijdelijke huurdienst van het Nederlands-Indische Gouvernement. Links is Deshima te herkennen, iets verder oostelijk ligt het Chinese factorijeiland. Het uitzicht over de stad en de baai vanaf dit punt was sinds de latere achttiende eeuw overigens een zeer geliefd onderwerp voor de Japanse tekenaars en schilders in Nagasaki, zowel bij degenen die net als Kawahara Keiga veel voor de Nederlanders schilderden als bij de vrij werkende kunstenaars. Naast de twee hier afbeelde zijn in diverse collecties in Nederland, Japan en elders verscheidene andere voorbeelden met vergaand overeenkomende voorstellingen bewaard gebleven.

(vervolg op pag. 271 / continued on p. 271)

Baay en Stad van Naga' aaky, uit de Nederlandsche Schepen, als de Gama en Johann[illegible] Elisabeth [illegible] van de Kapt. E[illegible] Uitgevoerd door de Mesdagh, Augustus 1825.

Bijschriften: pag. 271 / Captions: p. 271

肥前長崎之圖

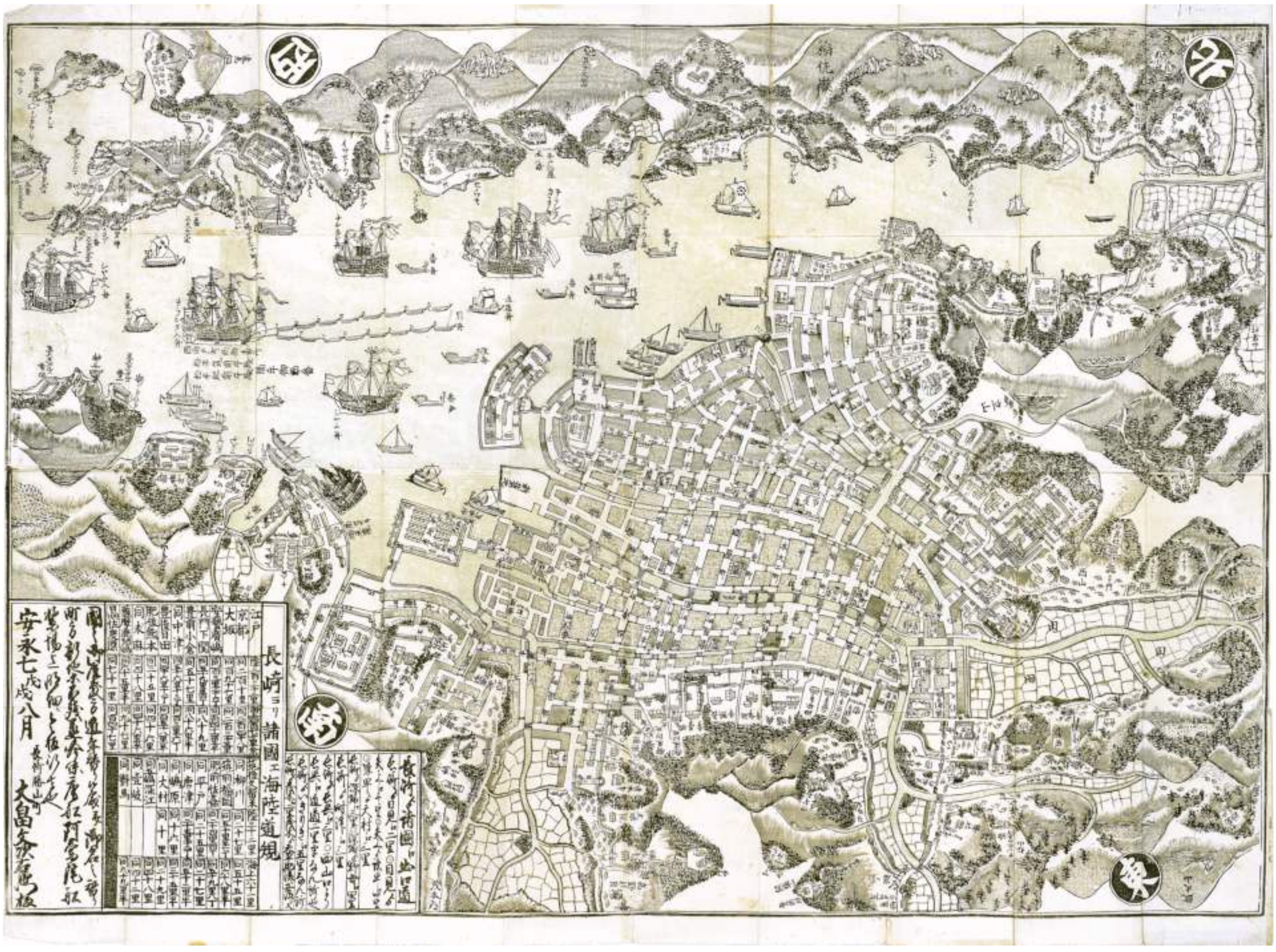
長崎ヨリ諸國エ海陸道規

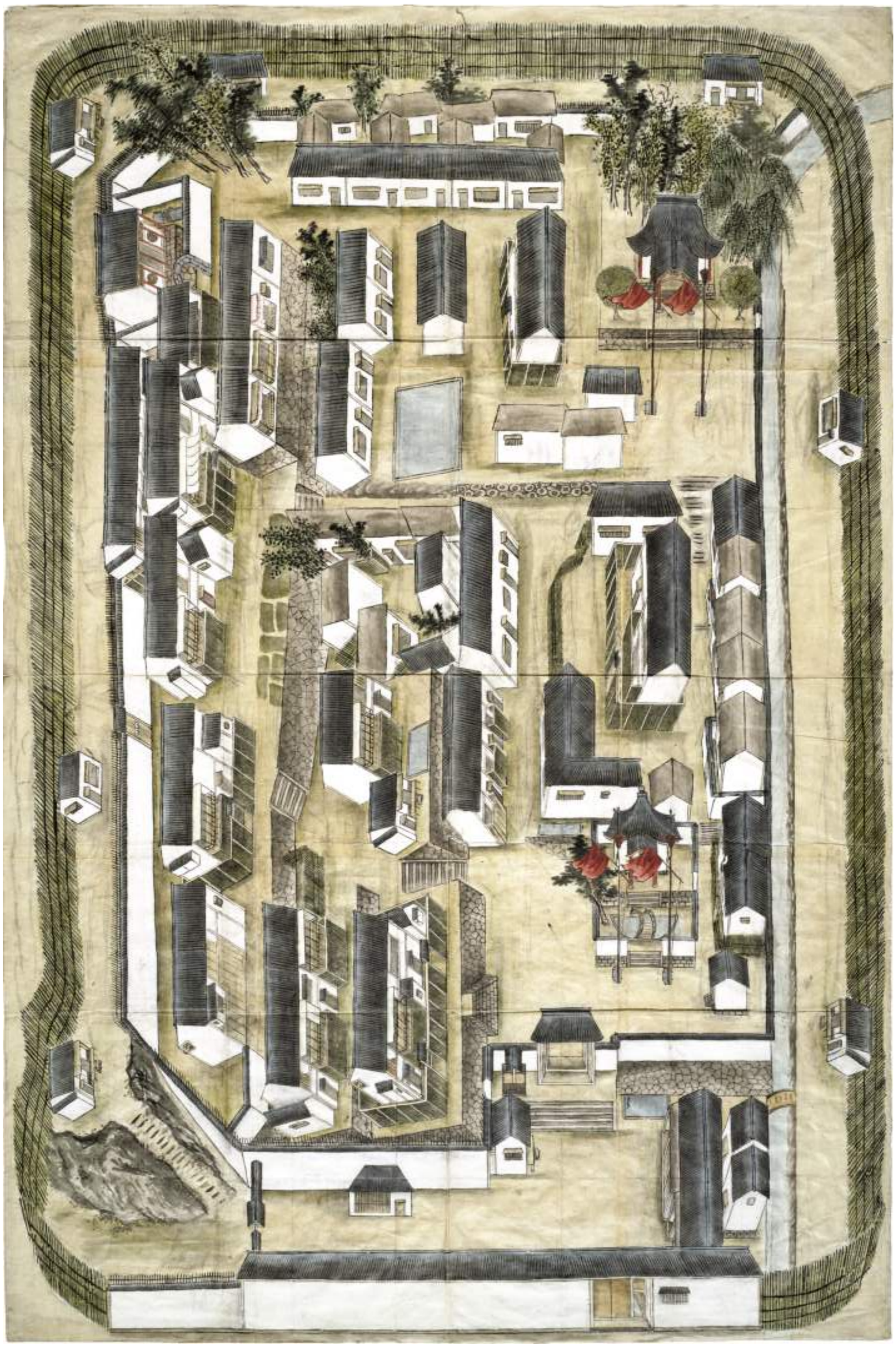

(vervolg van pag. 268 / continued from p. 268)

The views of the bay of Nagasaki and Deshima in bird's-eye perspective on sheet 268, above by Johannes Vingboons for the atlas of Laurens van der Hem and below from the travel account of Caspar Schmalkalden, are obviously related and possibly both derive from a Japanese original from around 1650 or a little earlier. In 1650 Schmalkalden lived on Deshima for several months and perhaps then had the opportunity to copy Japanese drawings, but it is also quite possible that he only came across this depiction in the years after he had returned to the Republic, and then added it to his manuscript. The two panoramic drawings of the town of Nagasaki and the bay from the north by Kawahara Keiga on sheet 269 are almost identical in their depiction, but according to the titles show different events. The drawing above from the map collection of the Netherlands National Archives in The Hague according to the caption relates to the stay in the bay of the Dutch ships *Vásco da Gama* and *Johanna Elisabeth* in August 1825. The other, from the collection of the Maritime Museum, Rotterdam, relates to the ships *Arinus Marinus* and *Ida Aleyda* in about 1820. All four of these ships were private frigates for the merchant marine temporarily hired by the Netherlands Indies Government. On the left we can recognize Deshima, and a little further to the east lies the Chinese factory island. Since the late eighteenth century the view over the town and bay from this point had been a much favoured subject for Japanese painters in Nagasaki, with both the ones such as Kawahara Keiga who made many paintings for the Dutch and various artists who worked independently. Besides the two shown here, several other examples with largely corresponding depictions have been preserved in collections in the Netherlands, Japan and elsewhere.

blad 269 boven / sheet 269 above:

Nationaal Archief, 4.AANW 1475.

[Kawahara Keiga], 1825 :

Baay en Stad van Nagasahky, met de Nederlandsche Schepen Vasco da Gama en Johanna Elisabeth onder bevel van de Kapiteins Bezemer en Mesdach, Augustus 1825.

Bay and City of Nagasaki, with the Dutch Ships Vasco da Gama and Johanna Elisabeth under the command of the Captains Bezemer and Mesdach, August 1825.

Aquareltekening in vogelvluchtperspectief op zijde, gekleurd, 55 x 76,5 cm.
Water-colour drawing in bird's-eye perspective on silk, coloured, 55 x 76.5 cm.

blad 269 onder / sheet 269 below:

Maritiem Museum Rotterdam, P1574.

[Kawahara Keiga, ca./c. 1820] :

[De baai en stad van Nagasaki met de fregatschepen Arinus marinus en Ida Aleyda].

[The bay and city of Nagasaki with the merchant frigates Arinus Marinus and Ida Aleyda].

Aquareltekening in vogelvluchtperspectief op zijde, gekleurd, 28,5 x 44,5 cm.
Water-colour drawing in bird's-eye perspective on silk, coloured, 28.5 x 44.5 cm.

blad 270 boven / sheet 270 above:

Nationaal Archief, 4.AANW 57.

[Ohata Bunjiemon, 1764] :

[Plattegrond van Nagasaki].

[Town plan of Nagasaki].

Schaal: niet aangegeven.
Scale: not indicated.

1 kaart : gedrukt, houtsnede op Japans papier, gekleurd, 65 x 90,5 cm.
1 map : woodblock print on Japanese paper, coloured, 65 x 90.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechts.
Orientation: north is right.

blad 270 onder / sheet 270 below:

Rijksmuseum Amsterdam, NG-937.

[Ohata Bunjiemon, 1778] :

[Plattegrond van Nagasaki].

[Town plan of Nagasaki].

Schaal: niet aangegeven.
Scale: not indicated.

1 kaart : gedrukt, houtsnede op Japans papier, 66 x 88 cm.
1 map : woodblock print on Japanese paper, 66 x 88 cm.

Oriëntatie: het noorden is rechts.
Orientation: north is right.

Een genre in de cartografie met betrekking tot Japan in de compagniestijd en de vroege negentiende eeuw waaruit eveneens nog een aanzienlijk aantal voorbeelden bewaard is gebleven, is dat van de Japanse gedrukte houtsnede-kaarten van Nagasaki en andere steden. Deze producties vallen naar hun aard buiten de opzet van deze atlas, maar omwille van de volledigheid en om een indruk te geven van hun fraaie uitvoering en topografische nauwkeurigheid zijn op blad 270 twee representatieve exemplaren van houtsnedekaarten van Nagasaki uit de tweede helft van de achttiende eeuw gereproduceerd, beide van de graveur-uitgever Ohata Bunjiemon. Op zulke kaarten zijn bij wijze van stoffering in de baai vrijwel altijd Nederlandse schepen getekend en vaak ook Chinese jonken; op de onderste op blad 270 is ook te zien hoe een compagnies-schip na aankomst voor Nagasaki door een groot aantal Japanse roeiboten naar de ankerplaats wordt gesleept.

A genre in the cartography relating to Japan in the time of the Company and the early nineteenth century from which a considerable number of specimens have been preserved as well is the Japanese printed woodcut maps of Nagasaki and other towns. These productions belong to a type that lies outside the scope of this atlas, but for the sake of completeness and in order to give an impression of their fine execution and topographical accuracy, on sheet 270 two representative examples of woodcut maps of Nagasaki from the second half of the eighteenth century have been reproduced, both by the engraver and publisher Ohata Bunjiemon. By way of embellishment on such maps almost always Dutch ships and often also Chinese junks are drawn; on the lower one on sheet 270 we can also see how a Company ship is being towed to the anchorage by a large number of Japanese row-boats after arriving off Nagasaki.

blad / sheet 271:

Nationaal Archief, 4.AANW 176.

[Anoniem, ca. 1780] :
[Anonymous, c. 1780] :

[Plattegrond van de Chinese factorij te Nagasaki].

[Plan of the Chinese trading post at Nagasaki].

Aquareltekening in vogelvluchtperspectief op papier, gekleurd, 117 x 76,5 cm.
Water-colour drawing in bird's-eye perspective on paper, coloured, 117 x 76.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is linksboven.
Orientation: north is upper left.

Verklaringen: [boven] een aantekening in potlood :
Explanations: [above] a note in pencil :

'T Chineese Eijland.
J.A. Fredriks.

De grote tekening met aanzicht in vogelvluchtperspectief van de Chinese factorij bij Nagasaki op blad 271 wordt in verband gebracht met de drie ambtsperioden van Isaac Titsingh als opperhoofd van Deshima in de jaren 1779-1784. In diens beroemde postuum uitgegeven werk *Illustrations of Japan* (Londen, 1822) en de twee jaar eerder in Parijs verschenen Franse editie van zijn beschrijving van Japan komt een overeenkomstige afbeelding van dezelfde Chinese wijk voor, die vrijwel zeker op de hier gereproduceerde tekening of een kopie daarvan is gebaseerd. De aantekening in potlood door een verder onbekende J.A. Fredriks als zou het hier ''T Chineese Eijland' betreffen is in elk geval onjuist. De Chinese factorij in Nagasaki bestond in feite uit twee gedeelten: het hier getoonde dubbel omheinde complex op de vaste wal, waar zich de woonhuizen, passanten-verblijven, huiskantoren en de tempel voor de Chinese kooplieden bevonden, en het kunstmatige eilandje Shinchi iets ten oosten van Deshima met de pakhuizen en overige kantoren. De tekening is wellicht naar een Chinees of Japans voorbeeld gemaakt.

The large drawing with a view in bird's-eye perspective of the Chinese factory at Nagasaki on sheet 271 has been linked with the three terms of office of Isaac Titsingh as chief factor of Deshima in the years 1779-1784. In his famous posthumously published work *Illustrations of Japan* (London, 1822) and the French edition of his description of Japan that appeared two years earlier in Paris, a corresponding depiction of the same Chinese quarter occurs that was almost certainly based on the drawing reproduced here or a copy of it. The note in pencil by an otherwise unknown J.A. Fredriks to the effect that this is *'T Chineese Eijland* (The Chinese Island) is in any case incorrect. In fact the Chinese factory in Nagasaki consisted of two parts: the complex on the mainland enclosed by a double fence shown here, where the residences, hospices, domestic offices and the temple for the Chinese merchants were, and the artificial island of Shinchi a little to the east of Deshima with the warehouses and other offices. The drawing was perhaps made from a Chinese or Japanese original.

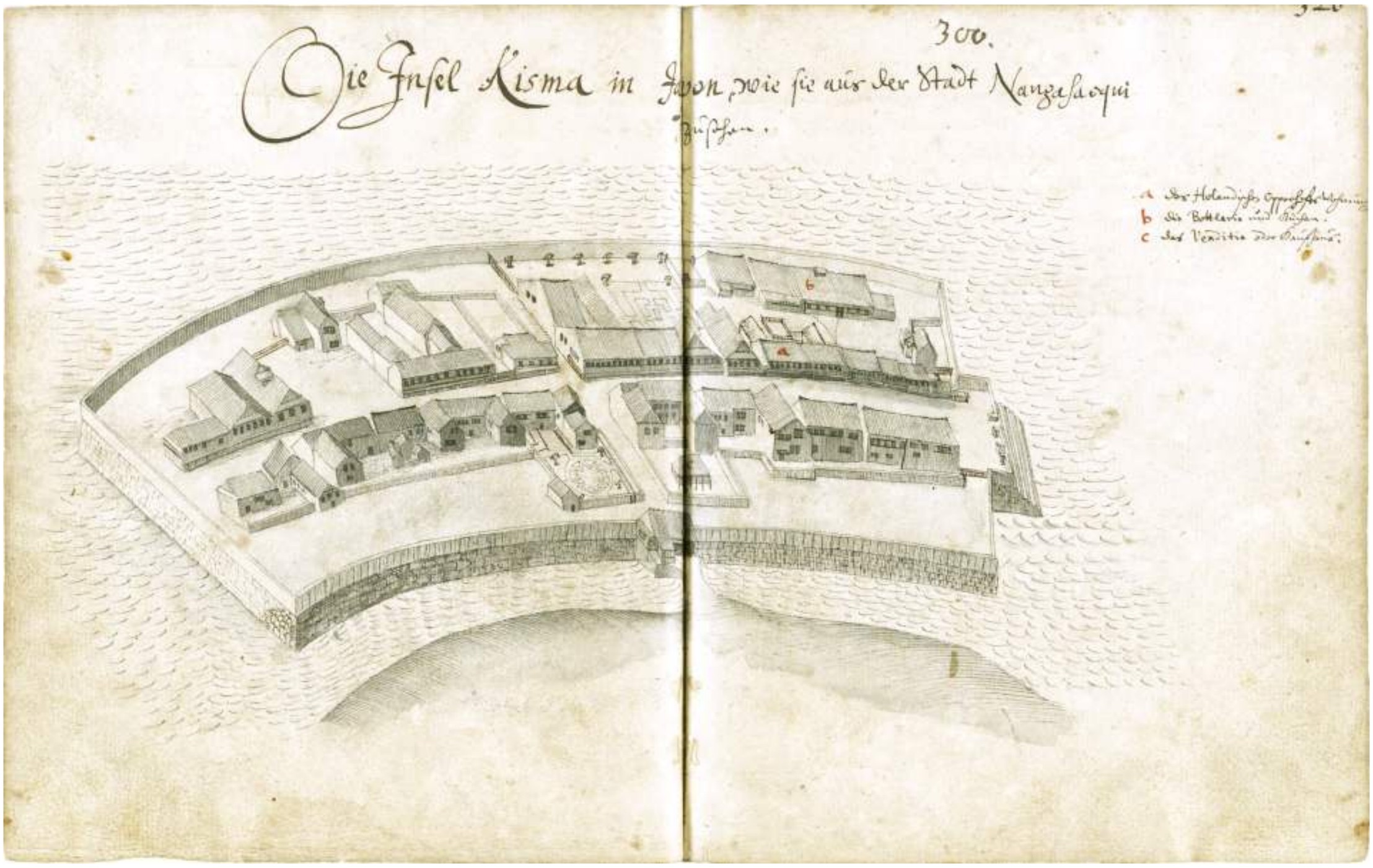
300.
Die Insel Kisma in Japon, wie sie aus der Stadt Nangasacqui zu sehen.
a Des Holandisches Opperhofts Wohnung.
b Die Bottleria und Küchen.
c Das Venditia oder Kaufhaus.

blad / sheet 272:

Forschungsbibliothek Gotha, Chart B. 533 fols. 299V-300R.

[Caspar Schmalkalden, 1650-1675] :

Die Insel Kisma in Japon, wie sie aus der Stadt Nangasacqui / zu sehen.

Het Eiland Deshima, zoals het vanuit de Stad Nagasaki is / te zien.

The Island of Deshima, as it can be seen / from the City of Nagasaki.

Tekening met pen en penseel in vogelvluchtperspectief op papier, gekleurd, 19,5 x 30 cm.
Pen and brush drawing in bird's-eye perspective on paper, coloured, 19.5 x 30 cm.

Oriëntatie: het noorden is onder.
Orientation: north is below.

Verklaringen: [rechtsboven] een legenda bij de letters a t/m c :
Explanations: [upper right] a key to the letters a to c :

a. Des Holandisches Opperhofts Wohnung.
b. Die Bottleria und Küchen.
c. Das Venditia oder Kaufhaus.

Deshima (Dejima). Nog een ander veel voorkomend onderwerp in de nagelaten manuscriptafbeeldingen met betrekking tot de compagniestijd in Japan, zowel bij Japanse als westerse tekenaars, zijn de plattegronden en aanzichten in vogelvluchtperspectief van het factorij-eilandje Deshima. Enkele representatieve voorbeelden zijn in deze atlas in chronologische volgorde gereproduceerd op de bladen 272-275. Het aanzicht uit het reisverslag van Caspar Schmalkalden op blad 272 is vermoedelijk de oudste nog bestaande handschrifttekening van Deshima, waarvan echter ook in dit geval weer niet met zekerheid vast te stellen is of hij deze tijdens zijn verblijf in 1650 heeft vervaardigd, of er toen althans de schetsen voor heeft gemaakt. De afbeelding komt vergaand overeen met die in de bekende boekuitgave over Japan van de theoloog en geschiedschrijver Arnoldus Montanus, *Gedenkwaerdige Gesantschappen der Oost-Indische Maetschappy in't Vereenigde Nederland, aen de Kaisaren van Japan*, die in 1669 in eerste editie verscheen. Aangezien Caspar Schmalkalden vermoedelijk pas omstreeks 1675 in Gotha overleed, is het in beginsel niet onmogelijk dat hij zijn versie aan dit gedrukte voorbeeld heeft ontleend en vervolgens pas in een laat stadium aan zijn manuscript heeft toegevoegd. De twee Japanse aquareltekeningen op blad 273 dateren beide uit de eerste decennia na de grote brand op Deshima in 1798, die vrijwel alle gebouwen op het eilandje in de as legde. Afgaande op de intussen gerealiseerde bebouwing moet de bovenste afbeelding, weer van Kawahara Keiga, gemaakt zijn in de jaren omstreeks 1810. De anonieme tekening onder is van wat latere datum, omstreeks 1820-1825, toen na het herstel van het Nederlandse gezag in Oost-Indië de directe handel met Deshima was hervat en voor het eerst sinds 1803 enkele nieuwe gebouwen konden worden opgetrokken. Zie ook Von Siebolds plattegrond van 1828 op blad 274, waarvan de legenda een verklaring geeft van de afzonderlijke objecten op het eilandje.

Deshima (Dejima). Yet another frequently occurring subject in the surviving manuscript depictions from the Company era in Japan, with both Japanese and Western artists, is the ground-plans and views in bird's-eye perspective of the little factory island of Deshima. Some representative examples are reproduced in this atlas in chronological order on sheets 272-275. The view from the travel account by Caspar Schmalkalden on sheet 272 is probably the oldest existing manuscript drawing of Deshima, although once more we cannot decide for certain whether he produced this during his stay in 1650 or at least made the sketches for it there. The picture agrees to a large extent with the one in the well known book published on Japan by the theologian and historiographer Arnoldus Montanus, with the title *Gedenkwaerdige Gesantschappen der Oost-Indische Maetschappy in't Vereenigde Nederland, aen de Kaisaran van Japan* (Memorable Embassies of the East India Company of the United Netherlands, to the Emperors of Japan), which appeared in a first edition in 1669. Seeing that Caspar Schmalkalden only died in Gotha in about 1675, in theory it is not impossible that he based his version on this printed model, and then only added it to his manuscript at a late stage. The two Japanese water-colours on sheet 273 both date from the first decades after the big fire on Deshima in 1798, which reduced practically all the buildings on the island to ash. Judging from the building that had meanwhile been completed, the upper depiction, again by Kawahara Keiga, must have been made in the years around 1810. The anonymous drawing below is of a somewhat later date, around 1820-1825, when following the restoration of Dutch rule in the East Indies direct trade with Deshima was resumed, and for the first time since 1803 it was possible to build several new structures. See also Von Siebold's plan from 1828 on sheet 274, the legend of which gives an explanation of the separate objects on the island.

blad 273 boven / sheet 273 above:

Maritiem Museum Rotterdam, P2132.

[Kawahara Keiga, ca. / c. 1810] :

[Deshima.]

Aquareltekening in vogelvluchtperspectief op zijde, gekleurd, 45 x 60,5 cm.
Water-colour drawing in bird's-eye perspective on silk, coloured, 45 x 60.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is onder.
Orientation: north is below.

blad 273 onder / sheet 273 below:

Maritiem Museum Rotterdam, WAE561.

[Anoniem, Japans, 1820-1825] :
[Anonymous, Japanese, 1820-1825] :

[Deshima].

Aquareltekening in vogelvluchtperspectief op papier, gekleurd, 42 x 54,5 cm.
Water-colour drawing in bird's-eye perspective on paper, coloured, 42 x 54.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is onder.
Orientation: north is below.